Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

студентки *Токарєвої Яни Вікторівни*

академічної групи *281м-22з-1 ІДУ*

спеціальності *281 Публічне управління та адміністрування*

на тему: *«Удосконалення форм співпраці органів публічної влади з громадськістю»*

Керівники	**Прізвище, ініціали**	**Оцінка за шкалою**		**Підпис**
		рейтинговою	**інституційною**	
кваліфікаційної роботи	Сорокіна Н.Г.			
розділів:				

Рецензент:				

Нормоконтролер:	Вишневська О.В.			

Дніпро
2023

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи ступеня магістра на тему «Удосконалення форм співпраці органів публічної влади з громадськістю».

80 стор., 5 табл., 25 рис.,53 джерел.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ПУБЛІЧНА ВЛАДА, ГРОМАДСЬКІСТЬ, ВЗАЄМОДІЯ, СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ, КОМУНІКАЦІЇ, СПІВПРАЦЯ.

Об’єктом дослідження є процес співпраці органів публічної влади з громадськістю.

Предметом дослідження є форми співпраці органів публічної влади з громадськістю.

Метою дослідження є визначення заходів з удосконалення форм співпраці органів публічної влади з громадськістю (на прикладі Кам’янської міської ради).

У першому розділі проаналізовано підходи щодо визначення сутності публічної влади, форм взаємодії публічної влади з громадськістю, організації взаємодії на місцевому рівні. Другий розділ присвячено дослідженню сучасного нормативно-правового регулювання взаємодії органів публічної влади та громадськості та вивченню зарубіжного досвіду такої взаємодії. У третьому розділі визначено сучасні форми організації взаємодії органів публічної влади з громадськістю на прикладі Кам’янської міської ради та надано рекомендації щодо налагодження взаємодії органів публічної влади з громадськістю (на прикладі Кам’янської міської ради ради).

Сфера практичного застосування результатів роботи – органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства.

ABSTRACT

Explanatory note of the qualification thesis for the master's degree on the topic «Improving the forms of cooperation of public authorities with the public».

80 pages, 5 tables, 25 figures, 53 sources.

PUBLIC ADMINISTRATION, PUBLIC AUTHORITY, PUBLICITY, INTERACTION, SOCIAL DIALOGUE, COMMUNICATIONS, COOPERATION

The object of the study is the process of cooperation between public authorities and the public.

The subject of the study is the aspects of interaction between public authorities and the public.

The purpose of t of research is to determine measures to improve forms of cooperation between public authorities and the public of the Kamian City Council.

The first chapter examines approaches to defining the essence of public power, forms of interaction between public power and the public, and organization of interaction at the local level. The second chapter is devoted to the study of modern regulatory and legal regulation of the interaction of public authorities and the public, and the foreign experience of such interaction is studied. The third section examines modern forms of organization of interaction between public authorities and the public using the example of the Kamian City Council and recommendations for establishing interaction between public authorities and the public (using the example of the Kamian City Council).

Scope of practical application – local self-government bodies, civil society institutions.

ЗМІСТ

ВСТУП……... 4
РОЗДІЛ 1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ……..... 7
1.1.Публічна влада: поняття, суб'єкти, механізми…… 7
1.2. Сутність взаємодії публічної влади з громадськістю……. 13
1.3.Форми та методи залучення громадян до вирішення питань місцевого значення…….. 25
РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД……... 34
2.1. Нормативно-правове забезпечення процесу співпраці органів публічної влади з громадськістю……. 34
2.2. Зарубіжний досвід функціонування процесу взаємодії органів публічної влади з громадськістю …… 44
РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ (НА ПРИКЛАДІ КАМ'ЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)…… 57
3.1. Сучасні методи співпраці Кам'янської міської ради з громадськістю…. 57
3.2. Шляхи налагодження взаємодії між органами публічної влади і громадськості……. 66
ВИСНОВКИ……..……..…… 75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..…… 81

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається низкою причин. Публічне управління міцно закріпилося як невід'ємний атрибут правової демократичної держави. Воно стало важливим елементом устрою та управління сучасним суспільством, формою організації влади як на рівні країни, так і на місцях. Органи публічної влади, володіючи великими повноваженнями, вирішують практично всі питання, пов'язані з функціонуванням та розвитком держави.

На цьому рівні влада реалізує як політичні, соціальні, економічні (господарські), так і адміністративні завдання, що забезпечують життєдіяльність населення та їх мотивів. Мотиви реалізації права громадян на звернення до державних органів різноманітні, це метод вираження думки громадян, засобів доведення до органів влади інформації про недоліки їх діяльності, спосіб захисту громадянами своїх прав та законних інтересів, а також інструмент отримання інформації про діяльність державних органів.

Сьогодні, в умовах дефіциту довіри населення до влади, важливо створити умови для звернення до органів публічної влади незалежно від статусу особистості чи колективу, громадянства, його місця проживання, соціальних чи фінансових можливостей.

У відносинах між владою та суспільством назріла необхідність переходу від технологій впливу на технології взаємодії, а також обліку громадської думки та створення умов для залучення громадян до прийняття управлінських рішень, особливо на місцевому рівні.

Право громадян отримання інформації, облік їхньої позиції, пропозицій, залучення до участі у підготовці рішень може бути реалізовано за допомогою зв'язків із громадськістю. Використання знань та умінь у цій галузі сприяє встановленню зворотного зв'язку держави з населенням, що відповідає принципу субсидіарності, тобто передачі повноважень та ресурсів на нижчі, близькі до населення управлінські рівні.

На даний час місцева влада в нашій країні є найбільш соціально орієнтованою формою публічної влади, оскільки максимально наближена до середовища, де акумулюються громадські інтереси, зріють громадянські ініціативи, формується громадська думка.

У цій безпосередній близькості до місцевої спільноти органи місцевого самоврядування мають можливість впливати на залучення громадян до участі у політиці та управлінні. У зв'язку з цим можливість доступу до інформації на муніципальному рівні набуває особливої актуальності, враховуючи, що право на отримання інформації про органи місцевого самоврядування та їхню діяльність є найважливішим із політичних прав громадян. Формування демократичної держави вимагає на практиці реалізації принципу гласності, що полягає у прозорості публічних відносин.

Об'єктом дослідження є процес співпраці органів публічної влади з громадськістю.

Предметом дослідження є форми співпраці органів публічної влади з громадськістю.

Метою дослідження є визначення заходів з удосконалення форм співпраці органів публічної влади з громадськістю (на прикладі Кам'янської міської ради).

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

– розглянути сутність публічної влади;

– визначити сутність взаємодії публічної влади з громадськістю;

– розкрити форми та методи залучення громадян до вирішення проблем місцевого значення;

– проаналізувати нормативно-правове забезпечення процесу співпраці органів публічної влади з громадськістю;

– узагальнити зарубіжний досвід функціонування процесу взаємодії органів публічної влади з громадськістю;

– дослідити сучасні методи співпраці Кам’янської міської ради з громадськістю;

– запропонувати шляхи налагодження взаємодії між органами публічної влади і громадськості.

Методи дослідження: У роботі над кваліфікаційною роботою були використані як загальнонаукові методи дослідження (логічного аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та сходження від абстрактного до конкретного, метод ідентифікації та інші), так і приватні (так звані традиційні) методи суспільних наук (історичний, метод структурно-функціонального аналізу, інституційний). Особливе місце у роботі займає інституційний метод, що дозволяє досліджувати публічне управління з позицій інституту, що забезпечує ефективну взаємодію влади та суспільства. Сукупне використання цих методів дозволило забезпечити комплексний підхід до вивчення поставленої проблеми.

Інформаційна база дослідження складається з даних державної статистики, а також нормативно-правових документів, що регулюють суспільно-державні відносини, інформації з офіційного сайту Кам’янської міської ради, наукових публікацій, монографій, Інтернет-джерел.

Практична значимість дослідження полягає в можливості використання висновків та рекомендацій, сформульованих автором, у діяльності Кам’янської міської ради, а також інших органів публічної влади.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який містить 53 найменування. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок, з них – 81 сторінка основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСКІСТЮ

1.1.Публічна влада: поняття, суб'єкти, механізми

Поняття «публічна влада» та «публічне управління» стали звичними для українських громадян трохи більше, ніж останні тридцять років. На впровадження цих понять у побутовий, професійний та науковий лексикон представників влади та громадянського суспільства, безумовно, вплинули численні процеси демократизації, що відбуваються в Україні, а також трансформація державного та місцевого управління. На даний час застосування цих понять у професійному спілкуванні та офіційних документах надзвичайно важливе, оскільки свідчить не тільки про розуміння суб'єктами цього типу управління конкретних сенсів, пов'язаних з конкретними поняттями, але з їх прийняттям та використанням. Представимо в табл.1.1 підходи до визначення поняття публічна влада.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «публічна влада»

Автор	Визначення
Яремко І. [48]	втілення народовладдя та виділяє види владних публічних функцій
Стукан Т.М.[43]	публічний характер владі надає здатність консолідації окремих повноважень кожного члена товариства та передачі їх новому публічному суб'єкту
Сопіна О.А.[40]	вид соціальної влади через призму її інститутів, проте вносить до неї розуміння такого компонента, як населення.
Лисюк В.С.[19]	це соціальна влада, яка має інституційно-правову оформленість, що підтримується силою примусу та здійснювана в межах певної території чи соціальної спільності
Дар О.[23]	політична влада пануючого класу, незалежно від конкретних державних форм його організації та прояву

Джерело: узагальнено автором

Отже, публічна влада – це тип влади, до якої залучені такі суб'єкти, як представники державного та муніципального управління, громадянського суспільства. Відносини належності до влади зазначених суб'єктів регулюються

конституційним правом, норми якого встановлюють межі та правила використання влади, гарантують громадянську свободу, визначають характеристики різних функцій управління (організації, реалізації, взаємодії, громадського контролю тощо), а також способи, форми, технології взаємодії.

Цей тип влади охоплює певні сфери суспільно-політичного життя, в якому громадянське суспільство та держава взаємодіють з найважливіших питань подальшого розвитку з метою їх вирішення на основі чинного законодавства формують запит на досягнення певних цілей та проведення конкретних дій органами управління.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення «публічне управління»

Автор	Визначення
Пастух К. [26]	публічне управління є діяльністю органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць».
Сидоренко Н. [36]	«це соціальна діяльність певних органів та посадових осіб нормотворча, розпорядча, контрольна, організаційна та інша діяльність»
Загорський В.С. [13]	«це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності»
Михайловська О. [21]	«це щось більше, ніж просто набір загальних інструментів управління, публічне управління вивчає взаємодію між політичною системою, державним сектором, співвідношення муніципальних, державних та народних інтересів із залучення суспільства до механізму контролю всіх органів влади»

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, яка здійснюється певною сукупністю суб'єктів, у т. ч. органами державної влади, місцевого самоврядування тощо.

Соціальний характер публічної влади говорить про здійснення її у суспільстві та спрямованості на широкі маси населення. Соціальний характер влади об'єднує всі її види в один механізм, систему, але не ототожнює, через те,

що сфера впливу у них різна. Звідси публічна влада видається нам як свого роду система, що складається з різних самостійних рівнів, видів влади, які мають взаємодіяти між собою.

Взаємодія між керуючою і керованою системами суспільства, створюється публічною владою та підпорядковуються єдиним загальним правилам, що існують у державі та враховують соціальні потреби різних груп (рис. 1.1.).

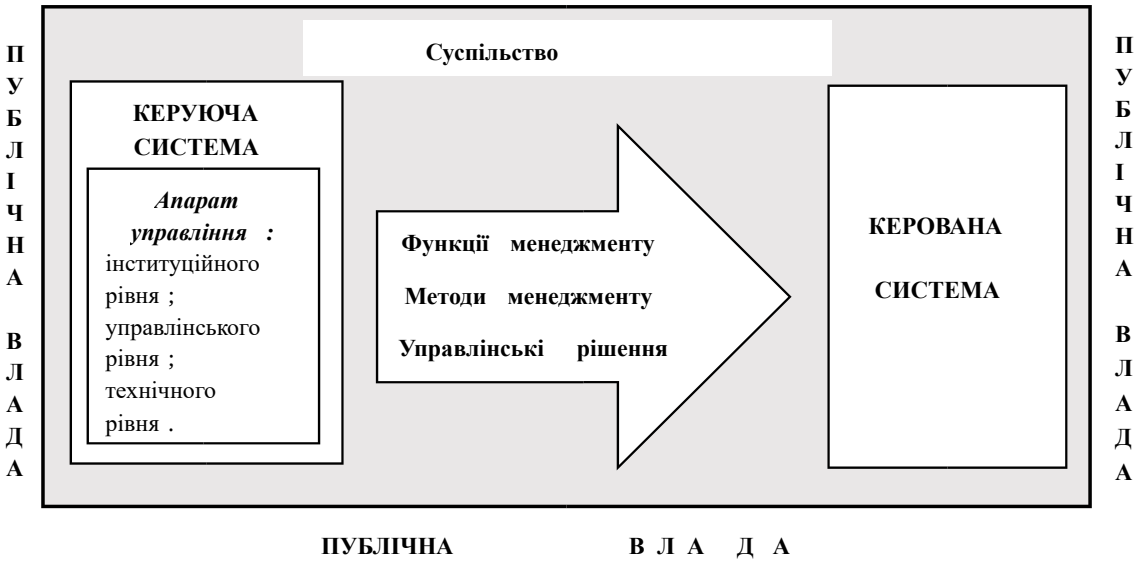

Рис.1.1. Процес функціонування публічної влади в країні [13]

Діяльність публічної влади в країні реалізується через керуючу та керовану системи, де перша на другу діє через застосування методів та управлінських рішень.

Відбувається це через вплив апарату управління на інституційному, управлінському та технічному рівнях на керовану систему, а це забезпечує виконання щоденних операцій та дій, координацію роботи всіх структур, здійснення контролю за виконанням виробничих завдань за безпосереднє використання матеріальних ресурсів, що, як результат, призводить до задоволення соціальних потреб громадян.

Представимо на рис.1.2. ознаки прояву публічної влади.

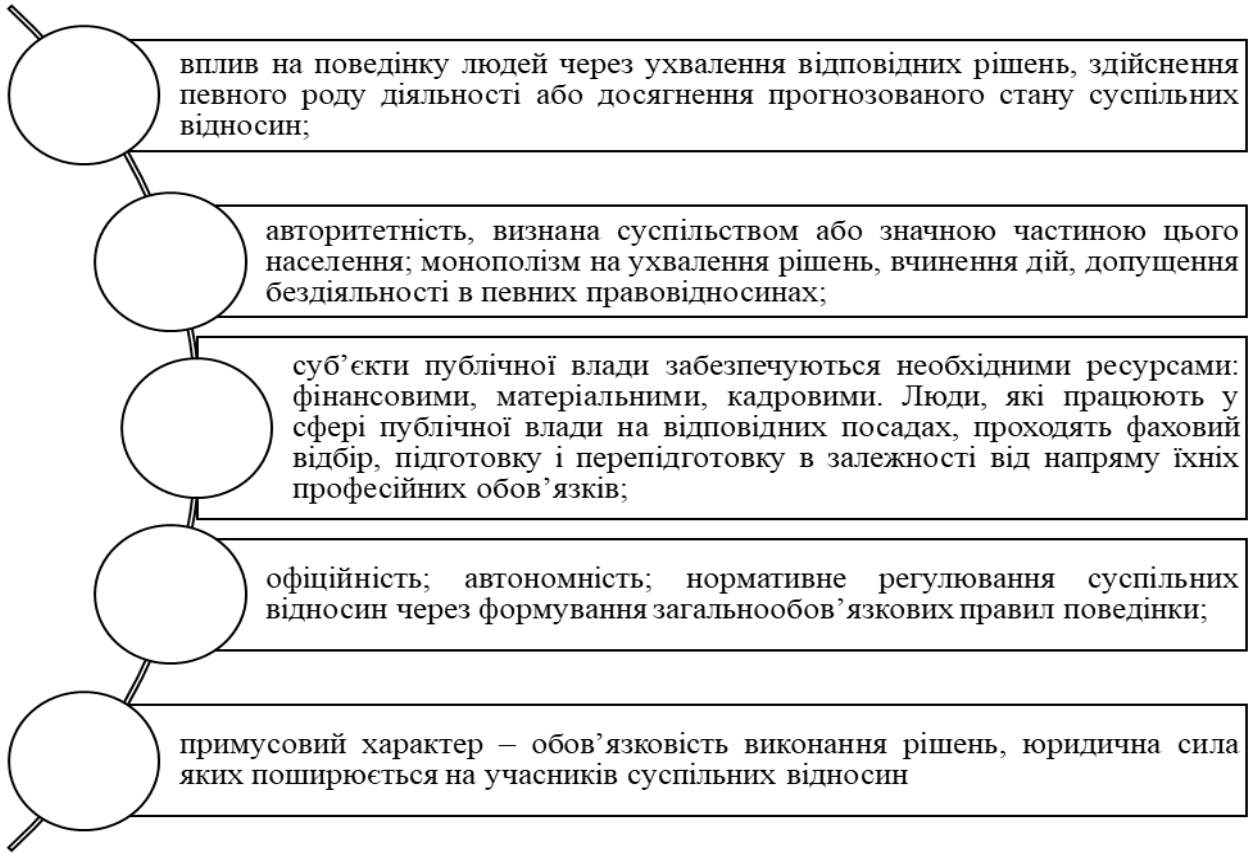

Рис.1.2. Ознаки прояву публічної влади в країні [15]

Одним з елементів публічної влади є громадянське суспільство, статусні показники якого встановлено нормами конституційного права.

Масштабність громадського управління, його вплив на зовнішнє та внутрішнє середовище визначають специфіку функцій громадського управління. Так, поняття «функція» використовується у нормативних правових актах для позначення напряму діяльності виконавчих органів державної влади. Зміст функцій не зводиться до прав та обов'язків державних службовців, а є сукупність дій, вкладених у вирішення завдань державних органів [21].

Функції можна класифікувати на основні та допоміжні, зовнішні та внутрішні, загальні та спеціальні. Під основною функцією держави розуміють законодавчо закріплений вид державної діяльності, у якому найповніше реалізуються основні зобов'язання держави перед населенням і світовим співтовариством, проявляється сутність та призначення держави конкретного

типу та вирішуються головні стратегічні цілі держави. До такого типу зобов'язань належить створення умов для задоволення життєво необхідних потреб громадян, без яких неможливе саме існування певного типу держави.

До допоміжних функцій відносять такі функції, як забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки, соціально-економічний розвиток суспільства, розвиток та зміцнення міжнародних відносин, військово-технічне співробітництво, соціальний захист населення, законотворча функція, управління справами держави, пов'язане з організаційно-координаційною та розпорядчою функціями.

Загальні функції органу виконавчої влади є нормативно встановлені основні напрями його діяльності, що утворюють предмет ведення, обсяг та характер державно-владних повноважень, що постійно здійснюються ним у масштабі України. Спеціальні функції є нормативно встановлений вид владної діяльності органу виконавчої влади, який тимчасово здійснюється ним на підставі акта уповноваженого органу.

До суб'єктів громадського управління входять органи державної влади (законодавчі, виконавчо-адміністративні, судові та контрольно-наглядові). Ці органи реалізують громадське управління у суспільстві та державі. Вони наділені відповідним публічно-владним статусом, їх створюють у встановленому законодавством порядку, законом чи підзаконним нормативним правовим актом. Вони функціонують у системі органів громадського управління відповідно із законодавчим призначенням публічно-владних компетенцій (предметами ведення та публічно-владними повноваженнями по них).

Враховуючи, що публічне управління має широкий вплив, до складу суб'єктів також включають органи місцевого самоврядування, громадські організації, підприємства та установи різних форм власності, яким можуть бути передані окремі державно-управлінські повноваження, здійснювані на користь суспільства [9].

У документах Організації Об’єднаних Націй публічне управління подано як здійснення політичних, економічних та адміністративних повноважень з управління справами країни. Зв’язок повноважень з громадськими цілями управління дозволяє стверджувати, що суб’єкти публічного управління наділені публічно-владними повноваженнями, в чому їхня принципова відмінність від суб’єктів інших систем управління, які наділені лише конкретними правами та обов’язками. І це тип повноважень – одна із істотних ознак громадського управління. Процес розвитку громадського управління у межах державно-суспільних відносин можна поділити на такі етапи [9]:

1. Державне управління як сукупність офіційних структур влади із чіткою ієрархією між органами управління.

2. Управління, орієнтоване на підвищення ефективності використання ресурсів залежно від особливостей ринкових відносин. Розширення приватного сектору економіки та зниженням частки державної власності економіки.

3. Орієнтація громадського регулювання на результати партнерства між державним та приватним секторами економіки.

4. Управління як система цінностей політики, з яких відбувається раціональне управління економічними, соціальними, і політичними компонентами життя.

На даний час важливе місце в функціонуванні органів публічної влади займає доступність інформації. Доступність інформації про дії органів влади виступає одним із найважливіших елементів реалізації партисипативного підходу до громадського управління. З погляду названого підходу у структурі громадського управління на сьогоднішній день використовують ряд сучасних елементів суспільних процесів: функціонування електронного уряду з міжвідомчим електронним документообігом; використання сучасних інформаційних комунікацій у державному регулюванні та місцевому самоврядуванні. Це пов’язано з підвищенням ступеня суспільної доступності інформаційних даних у формі інтернет-ресурсів, що застосовуються органами публічної влади.

1.2. Сутність взаємодії публічної влади з громадськістю

У сучасній вітчизняній та зарубіжній суспільно-політичній думці склалося безліч трактувань цивільних інститутів. При цьому ключовими у визначенні сутності громадських інститутів є положення про те, що: а) вони виражають конкретно-історичний рівень народовладдя; б) виявляють здатність захищати приватні інтереси; в) прояснюють та демонструють ступінь цивільного контролю за діяльністю держави та органів влади.

Основу ефективної системи взаємодії (комунікації) влади та населення, що дозволяє приймати відповідальні управлінські рішення, утворюють різні форми залучення громадян до управлінських процесів. Це насамперед їх постійне інформування про наміри та дії органів влади, конструктивний обмін думками між органами влади, населенням, громадськими організаціями та діловими колами, добре налагоджений зворотний зв'язок, що дозволяє вести безперервне відстеження оцінки жителями ефективності прийнятих рішень та дій. Вкрай важливо, щоб система взаємодії органів влади та населення ґрунтувалася на засадах соціального партнерства та діалогу.

Основними суб'єктами аналізованої системи взаємодії є, з одного боку, органи центральної та місцевої влади, з іншого — окремі громадяни та соціальні групи, підприємства та організації. Процес взаємодії здійснюється за певними напрямами та у певних формах.

Державна політика та державне управління формуються та здійснюються органами державної влади у взаємодії з інститутами громадянського суспільства, бізнесу залежно від багатьох факторів. Існує два підходи. Перший полягає в тому, що інститути громадянського суспільства мають певну внутрішню організаційно-функціональну структуру, класифікацію, які є важливими факторами їх впливу на політику та управління [4].

Другий підхід пов'язаний з виявленням основних напрямів та особливостей взаємодії громадських інститутів та влади у сфері політики та управління. Визначальними чинниками у процесі впливу громадських

інститутів на політику та управління є, по-перше, сфера своєї діяльності. Найбільшу активність виявляють громадські інститути, орієнтовані на представництво економічних, соціальних, правових, політичних, духовно-культурних інтересів. По-друге, це характер та рівень довіри громадянських інститутів до органів влади, що виражаються у тісній співпраці, взаємодії (інсайдери), у відстороненості від співробітництва (аутсайдери), що виступають у ролі опозиції.

По-третє, важливе значення мають статусно-рольові особливості громадських інститутів, а саме: формально зареєстровані або незареєстровані, асоціативні та неасоціативні, інституціоналізовані та неінституціоналізовані, аномічні [7].

По-четверте, вплив на політику та управління іноді залежить від тривалості за часом та термінами діяльності, тобто діють постійно, довгостроково, середньостроково, короткочасно. До довгострокових, наприклад, відносяться екологічні, правозахисні, молодіжні, жіночі організації, профспілки, православна церква та багато інших. У свою чергу, короткочасними є, наприклад, об'єднання спостерігачів за перебігом виборів, які діють переважно у період виборчих кампаній. До того ж підкреслимо, що особливості громадських інститутів відрізняються рівнем впливу не лише на державні органи влади, а й на опозиційні, фрондерські об'єднання. Ключовою проблемою участі громадянських інститутів у політиці та державному управлінні є позначення та розрізнення універсалістських та партикуляристських форм взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства, що виражаються у різних типах соціальної активності.

Універсалістські форми соціальної активності цивільних інститутів виражаються у підтримці правил, норм, моделей, що є спільними для всіх, тоді як партикуляристські форми орієнтуються на підтримку специфічних політичних практик певних соціальних груп чи категорій населення.

Партикуляристська активність – це відокремлена специфічна діяльність, характерна для деяких соціальних груп та структур. Партикуляризм частіше

всього проявляється у неофіційній, приватній взаємодії. У цьому полягає його об'єктивна реальність і закономірність.

У такій ситуації основними акторами тіньових інститутів найчастіше виступають мережеві коаліції, елітарні альянси, що володіють різноманітними ресурсами, в тому числі фактичними зв'язками із державними структурами управління.

Тіньові інститути – це справжня практика управління. Вони виникають внаслідок діяльності представників органів влади та цивільних інститутів. В основному це політичні, соціальні та адміністративні актори, які мають здібності та можливості користуватися слабкостями та витратами сучасної ієрархічної системи управління, неузгодженістю дій державних органів виконавчої влади, формалізмом чиновництва, недосконалістю контролю тощо. Завдяки тіньовим інститутам (конструкціям) реально проведена державою політика може деформуватися та виявитися протилежністю проголошеним напрямам [13].

Розвиток партикуляристських практик у сучасних умовах викликає стурбованість парламентів низки європейських країн. У зв'язку з цим виник напрям так званої деліберації як норми парламентської комунікації.

Висока громадянська активність – характерна відмінність та фундаментальна риса західних демократій. Пересічні громадяни та члени суспільства об'єднуються у незалежні, некомерційні організації та асоціації для захисту та артикуляції своїх інтересів шляхом комплексного діалогу з державою.

Концепція відкритості органів публічної влади, спрямована на якісну зміну системи сучасного державного та муніципального управління. У її основі закладено принципи відкритості та прозорості управління, підзвітності та підконтрольності як влади так і органів місцевого самоврядування громадянського суспільства. Саме цей підхід забезпечує абсолютно нові умови побудови діалогу з метою розвитку як громадянського суспільства в цілому, так і територій на яких воно проживає.

Робота із залучення громадськості до процесів розвитку території - це багато в чому робота з організації ефективної комунікації щодо конкретної тематику розвитку території. Завданням органів державної влади та місцевого самоврядування є побудова такої мережі комунікацій, за якої протягом заданого часу пред'являються та обговорюються конкретні актуальні позиції та уявлення. Ця діяльність здійснюється в рамках певного інформаційного процесу. Результатом цієї роботи має стати прийняття конкретних управлінських, правових чи фінансових рішень.

На нашу думку, беручи до уваги рівні юрисдикції державних органів, а також попередньо запропоновану даним дослідженням систему публічних інституцій, рівні взаємодії громадських об'єднань та публічних інституцій доцільно розуміти в якості ступенів впливу громадських об'єднань на публічні органи різної юрисдикції. Таким чином, доцільно виокремити наступні рівні взаємодії громадських об'єднань та публічних інституцій:

1) Національний рівень, куди віднесено взаємодію громадських об'єднань та центральних органів виконавчої влади (юрисдикція яких поширюється на всю територію України). Також в дану групу доцільно віднести взаємодію громадських об'єднань зі спеціальними органами та особами (Президентом України, Службою безпеки України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини тощо);

2) Регіональний рівень, що включає в себе обласний рівень (куди віднесено взаємодію громадських об'єднань та місцевих органів виконавчої влади, юрисдикція яких поширюється на певні області) та районний рівень (куди віднесено взаємодію громадських об'єднань та місцевих органів виконавчої влади, юрисдикція яких поширюється на певні райони);

3) Локальний рівень, куди віднесено взаємодію громадських об'єднань з органами місцевого самоврядування (юрисдикція яких поширюється на міста).

При цьому, доцільно відмітити, що вказаний розподіл є приблизним, оскільки місцеві органи виконавчої влади можуть поширювати свою юрисдикцію виключно на території окремих міст, так само як органи місцевого

самоврядування можуть поширювати свою юрисдикцію також на території громад декількох міст, сіл, селищ тощо. Кожен рівень взаємодії передбачає використання громадськими об'єднаннями різноманітних форм впливу на та публічні інституції. Правовою доктриною передбачено декілька узагальнених форм можливої взаємодії держави та громадського суспільства залежно від реального впливу на процес прийняття управлінських рішень:

а) інформування, що характеризується процесом доведення інформації до інститутів громадянського суспільства;

б) консультування, що характеризується залученням громадян до процесу реалізації управлінських рішень з метою дослідження їх думки;

в) участь характеризується власною ініціативою громадськості брати участь у процесах реалізації державної політики, у здійсненні експертиз проектів нормативно-правових актів, оцінюванні та розробленні проектів нормативно-правових актів;

г) державно-приватне партнерство, що є найвищою стадією взаємодії держави та громадського суспільства, та характеризується як участю громадськості у прийнятті владних рішень, так і в обміні ресурсами задля задоволення інтересів держави та суспільства [21] .

До найважливіших напрямів взаємодії органів влади та населення входять такі:

– з'ясування громадської думки щодо планів, проектах та рішеннях у період до їхнього остаточного прийняття;

– залучення громадськості до вироблення та експертизі рішень;

– відкрите обговорення актуальних проблем;

– систематичне оперативне інформування людей про прийняті рішення та ймовірні дії;

– забезпечення прозорості процедури прийняття рішень;

– з'ясування соціальних наслідків реалізації прийнятих рішень з особливим акцентом на вивченні громадської думки та ін.

У Концепції сприяння органів виконавчої влади розвитку громадянського суспільства визначені найчастіше використовувані форми (механізми) взаємодії органів державної влади з недержавними організаціями. До таких форм взаємодії, зокрема, віднесені:

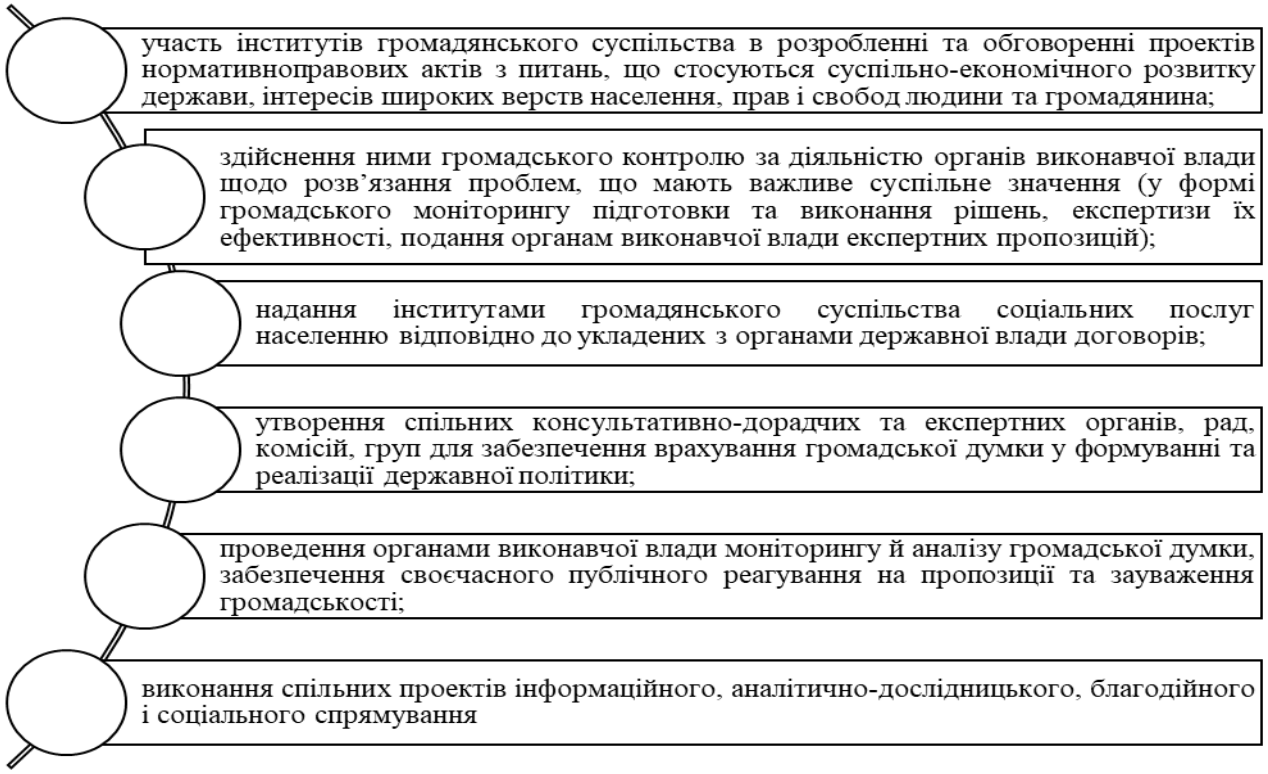

Рис.1.3. Форми взаємодії громадськості з публічною владою [7]

Інформаційна відкритість органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечується у різний спосіб. Один з найбільш поширених та регламентованих – розміщення інформації у мережі інтернет.

Інформація про діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, розміщена в мережі «Інтернет», незалежно від сфери діяльності органу містить:

– потрібну інформацію закріплену в відповідно до закону у переліках інформації про діяльність органу місцевого самоврядування, що підлягає розміщенню в Інтернет.

– новинну інформацію, що розміщується згідно з плановим у муніципальному орган інформаційного процесу.

В той же час, основними соціально-політичними факторами взаємодії органів влади із громадськими організаціями є такі (рис.1.4):

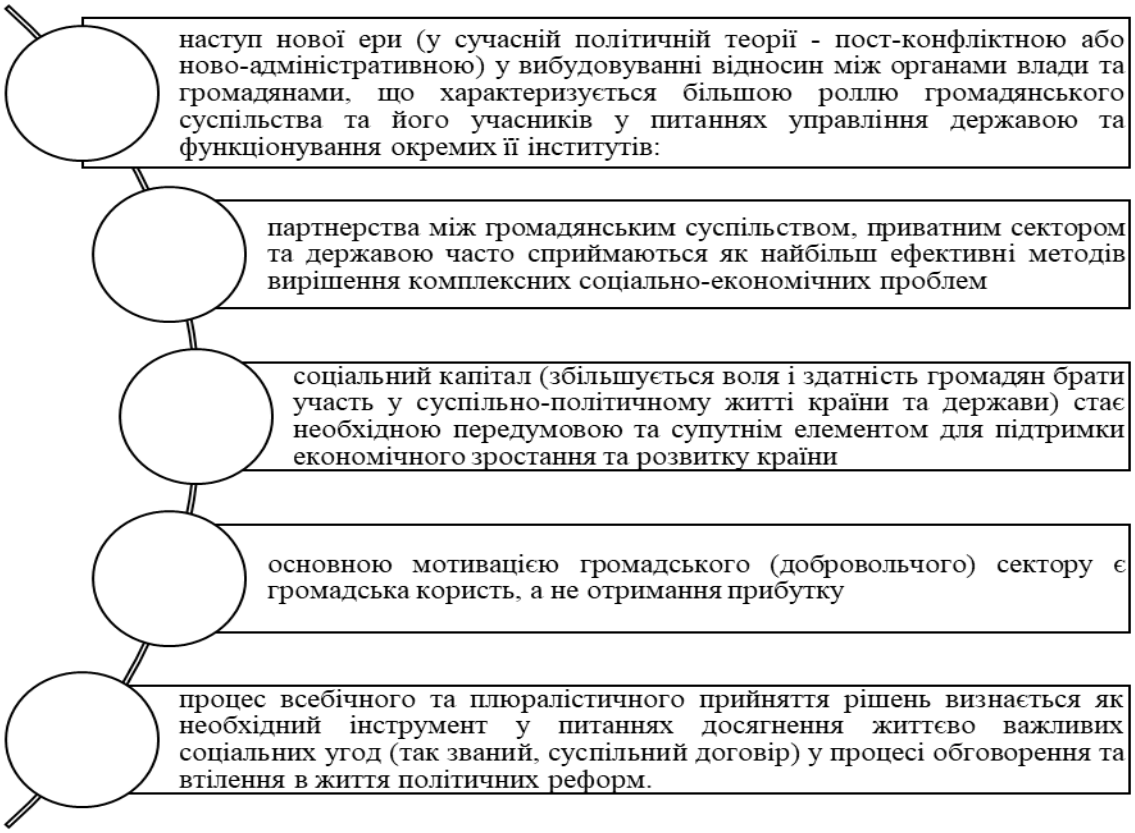

Рис.1.4. Основні соціально-політичні фактори взаємодії органів влади із громадськими організаціями [4]

Особливе місце у даних факторах займає соціальне партнерство, яке вибудовується на таких принципах, як рівноправність, повага та облік інтересів сторін, сприяння держави у зміцненні та розвитку соціального партнерства, добровільність та реальність прийняття зобов'язань, відповідальність за прийняті рішення та ін. партнерство є специфічним видом соціальних відносин, в яких зацікавлені соціум і держава в цілому, оскільки саме при цій взаємодії відбувається соціально-економічний розвиток суспільства, підтримується його стабільність, найефективніше вирішуються соціальні проблеми. Саме соціальна проблема, зацікавленість у її рішенні є ключовою передумовою для формування соціального партнерства. У зв'язку з цим можна стверджувати, що найбільш підходящим підходом у вирішенні соціальних проблем є взаємодія влади та громадянського суспільства в особі некомерційних організацій, оскільки вони

мають спільні інтереси, цілі та функції. Рівні взаємодії публічної влади та інститутів громадянського суспільства представлено на рис. 1.5.

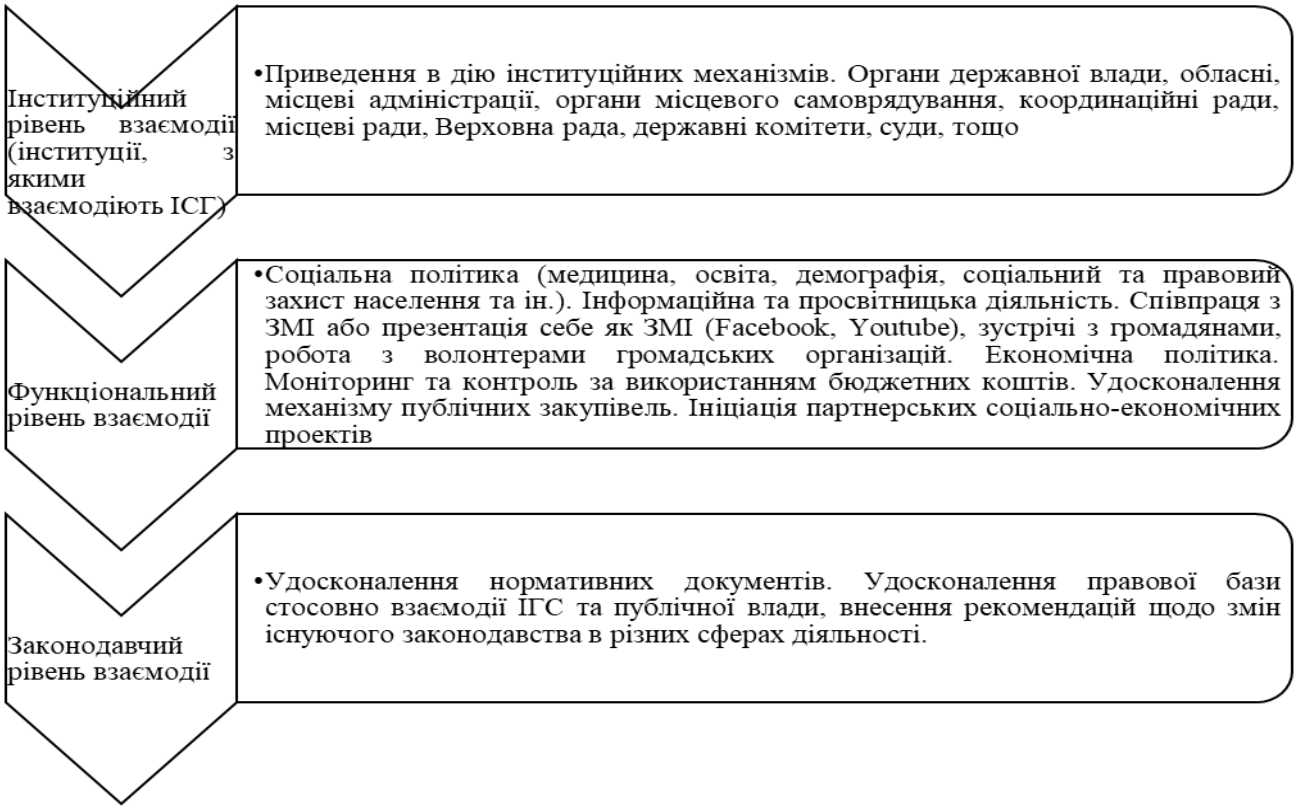

Рис.1.5. Рівні взаємодії інститутів громадянського суспільства (ІГС) та публічної влади [15]

Важливим є використання знань і новітніх технологій у процесі формування публічноуправлінської взаємодії, що не лише надасть процесу системного характеру, а й дозволить реалізувати накопичений потенціал у разі потреби. Варто підкреслити, що діяльність інститутів громадянського суспільства має бути тісно пов’язана з трансформацією взаємовідносин у взаємодію в середині суспільства та з органами публічної влади, а органи державної влади як суб’єкт управління мають посилити взаємодію з інститутами громадського суспільства та органами місцевого самоврядування, що особливо набуває актуальності в умовах воєнного стану.

Можемо виділити різновиди взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади, у тому числі залежно від сфер суспільного життя: політичного, економічного, соціального та духовного. Зокрема, у політичній

сфері виділяються такі різновиди взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади [9]:

1) у процесі формування законодавчих (представницьких) органів публічної влади всіх рівнів та виборів президента;

2) у процесі здійснення органами публічної влади своїх функцій;

3) у процесі контролю з боку громадянського суспільства за здійсненням функцій органів публічної влади;

4) експертно-консультаційна взаємодія;

5) інформаційна взаємодія, яка включає:

– інформування суспільства про хід та результати діяльності органів публічної влади;

– участь громадянського суспільства у розробці органами публічної влади управлінських рішень, удосконаленні діяльності органів публічної влади, а також в обговоренні проєктів нормативноправових актів за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій.

6) взаємодія у сфері забезпечення національної безпеки;

7) взаємодія при формуванні юридичних норм, що включає:

– участь професійних об’єднань громадян та недержавних організацій у розробці проєктів нормативно-правових актів;

– громадське обговорення проєктів нормативно-правових актів;

– проведення суспільної експертизи проєктів нормативно-правових актів;

– народна законодавча ініціатива.

У правовому регулюванні варіанти взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади отримали цілком очевидний вираз у сферах приватно-правового та публічно-правового регулювання, що дозволяє виділити за критерієм переважання інтересу два типи взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади – приватно-правовий та публічно-правовий.

У приватноправовому типі взаємодії встановлено юридичну рівність та автономія всіх суб'єктів. При цьому значення правового статусу осіб не враховується, що зумовлює їхнє однакове положення у змісті правовідносини. Довгий час переважало уявлення про державу як про типовий суб'єкт влади, що реалізує контрольні повноваження над суспільством [1]. При цьому контроль розглядався виключно крізь призму відносин нагляду з боку держави, представленої своїми органами, за діяльністю та поведінкою громадян.

У свою чергу, контроль за державними структурами з боку невладних суб'єктів – громадян, громадських об'єднань – практично не реалізовувався. Контроль як процес і як цілеспрямована діяльність здійснюється у рамках взаємодії суб'єкта та об'єкта.

Органи публічної влади не визначають своє місце та призначення у громадянському суспільстві, а, навпаки, безпосередньо саме суспільство, враховуючи інтереси громадян, не тільки формує систему владних відносин, а й намічає шляхи функціонування та розвитку держави і відповідно органів публічної влади. Це викликано тим, що в «демократичній системі управління основним джерелом влади є народ, який постає як визначальний суб'єкт управління, що впливає на прийняття управлінських рішень» [4].

Наголосимо й на тому, що інститути громадянського суспільства мають посилити роботу над формуванням ефективної взаємодії не лише з органами центральної влади чи місцевого самоврядування, а й між собою (рис. 1.6), оскільки у практичному вимірі інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль у системі публічного управління, позаяк виступають ланкою, що трансформує потреби та інтереси громадянського суспільства у складові державної політики.

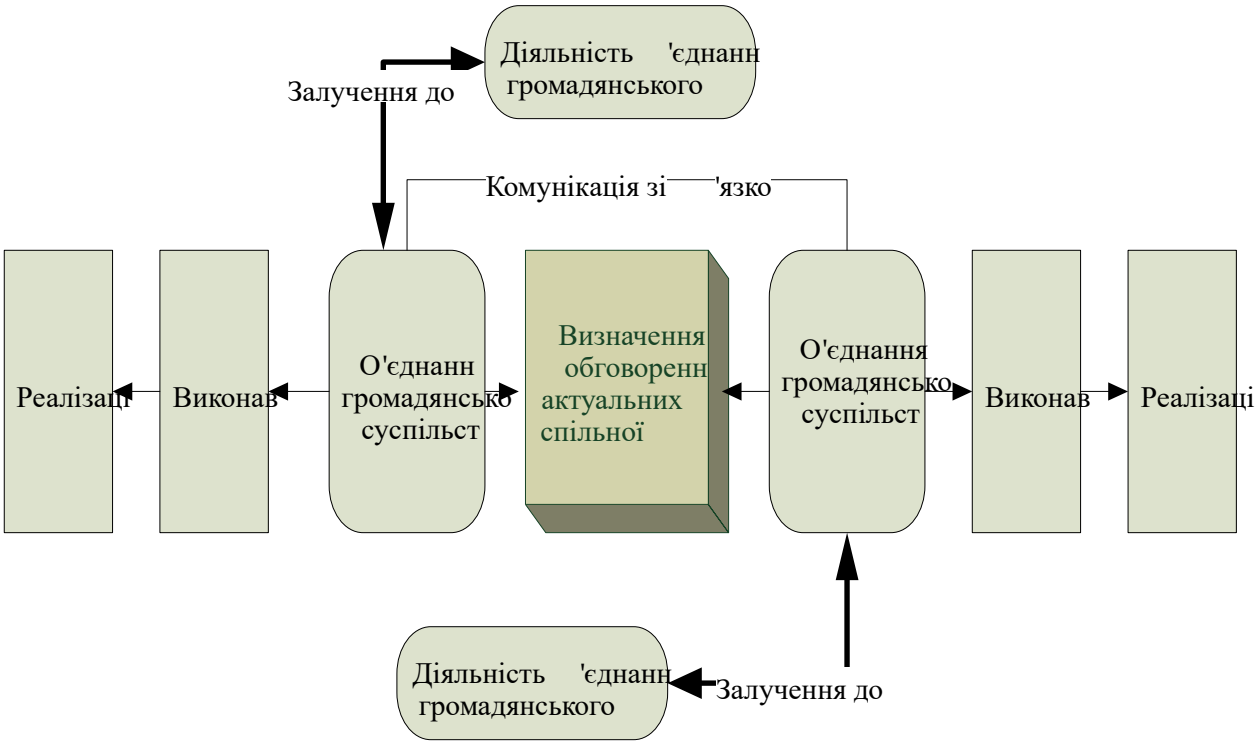

Рис.1.6. Система взаємодії між інститутами громадянського суспільства [22]

У даному контексті підкреслимо, що формування моделі взаємодії в системі публічного управління варто починати з детального вивчення загальносистемних чинників. Отже, публічно-управлінська взаємодія може формуватися за напрямками: тристороння взаємодія державної влади, місцевого самоврядування та громадськості; будь-які напрями двосторонньої взаємодії органів влади та громадськості; взаємодія центральних органів влади з органами місцевого самоврядування.

При цьому комунікативна діяльність, що спрямована на взаємодію, має власну будову. Тож державна політика виступає своєрідною реакцією на потреби громадянського суспільства, тому найкраще її формувати на основі побудови належної взаємодії між владними структурами та громадянським суспільством [16].

Суспільство завжди налаштоване на демократичний лад, але це ще не свідчить про високий ступінь розвитку взаємодії між органами державної влади та громадянами, оскільки самого демократичного середовища недостатньо для розвитку цього компоненту. Для того, щоб повністю реалізувати ідею, яка

стосується ефективної взаємодії влади та суспільства, необхідно розуміти, що це двосторонній процес, де ігнорування позиції однієї із сторін призводить лише до марного витрачання часу. Тому необхідно віднаходити та використовувати різноманітні ефективні інструменти такої взаємодії. Зокрема, виділяють такі групи [6]:

1. Монологові (звернення громадян, громадська експертиза, запит на інформацію, електронна петиція тощо).

2. Діалогові (прийом громадян, зустрічі депутатів із виборцями, річні звіти мерів, депутатів тощо).

3. Полілогові (громадські слухання, обговорення, публічні консультації, загальні збори громадян).

4. Синтезуючі (соціологічні опитування, місцеві референдуми, місцеві вибори). Органи державної влади повинні працювати задля добробуту та задоволення різноманітних потреб громадян. У своїй діяльності вони, частіше за все, в стані, коли потрібно приймати швидке рішення, яке задовольнило б населення.

Відкритість публічної влади є важливою умовою її легітимності, демократизації держави, становлення громадянського суспільства, основою утвердження демократичних норм та правил у відносинах органів влади та громадськості.

Інституалізація демократії потребує серйозної наукової роботи та створення таких умов діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, за яких вони матимуть можливості (організаційні та професійні) здійснювати ефективну комунікацію з громадськістю. При цьому слід мати на увазі, що даний аспект комунікативної взаємодії влади та суспільства, спрямований на формування постійного конструктивного діалогу з метою забезпечення легітимності існуючого порядку та надання йому стабільності практично не досліджений.

1.3.Форми та методи залучення громадян до вирішення питань місцевого значення

Взаємодія органів влади з населенням можна поділити на кілька типів. Перший тип традиційний, до нього належить особисте обслуговування населення посадовими особами органів управління. Другий тип - інноваційний. Він характеризується використанням ІКТ при взаємодії з населенням. Прикладом інноваційної взаємодії може стати розміщення інформації про діяльність органів державної влади на офіційних сайтах цих органів влади. Інноваційний тип взаємодії ще тільки набирає своєї популярності.

Населення переважно віддає перевагу традиційним формам взаємодії, особливо представники старшого покоління. На даний момент існує цілий спектр причин, який пояснює необхідність у взаємодії органів державної влади з громадськими об'єднаннями як соціально-політичного, так і економічного характеру. Якщо розглядати з погляду економіки, можна зазначити, що залучення громадських об'єднань до реалізації соціальних програм може надати набагато більше вигідніше, ніж використання приватних послуг [3].

Механізмів взаємодії населення та громадських об'єднань в отриманні державних послуг на даний момент не так багато. Це питання перебуває в стадії розробки та потребує часу на реалізацію нових механізмів. Запити людей у зручності та швидкість отримання послуг зростає з кожним роком. Безперечно час - це важливо, більшість не хочуть витрачати час на поїздку, наприклад, до ЦНАП, яке є певним посередником у взаємодії, проте зараз по всій країні відкрито безліч десятків і сотень ЦНАПІВ в кожному районі. Не можна перевести всі послуги на єдиний електронний формат та повністю виключити безпосереднє спілкування заявника та співробітника державної чи муніципальної установи.

Поміж іншого також існують політичні причини для знаходження способів співробітництва органів державної влади з громадськими об'єднаннями: зростаюча роль громадянського суспільства у прийнятті

публічно-владних рішень, зростання соціальної активності населення та їх зацікавленості у розвитку свого держави чи регіону. Взаємодія громадянського суспільства, представленого громадськими об'єднаннями, органів державної влади та приватним сектором економіки може стати найбільш вдалим майданчиком для реалізації комплексних соціально-економічних завдань [4].

Багато в добробуті держави залежить від налагодження адекватного діалогу та активної співпраці з громадянським суспільством, в особі органів державної влади та громадських об'єднань. Теоретично можна виявити кілька моделей контакту органів державної влади та громадських об'єднань: взаємодія чи по-іншому співробітництво, ігнорування та протистояння. При цьому у разі взаємодії воно може відбуватися як на основі партнерства та рівності, так і в рамках домінування держави. В Україні, на сьогоднішній день, можна говорити про модель взаємодії з високою роллю органів державної влади різного рівня [5].

При кожному з типів взаємодії перш за все першочерговою метою удосконалення як електронних форматів, так і традиційних виступає потреба заявників, які необхідно задовольнити. Для цього процес звернення має бути доступний та зручний для всіх. У поняття доступності, як правило, входить, перш за все, якість, ясність і простота інформації про способи та правила отримання державної послуги для кожного. Сюди також можна віднести критерій доступності якості документів, які регулюють сам процес надання послуги та результативності системи інформування, що діє для створення комфортних умов для людей похилого віку та людей з обмеженими можливостями. До цього пункту можна також віднести тимчасово-просторові параметри, які визначаються кількістю та схильністю пунктів для отримання державних послуг та їх графік роботи установ.

Функція соціального партнерства має на увазі, що органи влади, які здійснюють зв'язки з громадськістю, розглядають суспільство та його окремі складові (партії, громадські організації, засоби масової інформації, професійні спільноти тощо) як партнерів у досягненні своїх цілей. Це означає, що

діяльність органів влади не замикається лише на внутрішніх механізмах, а активно залучає зовнішні зв’язки та ресурси, які є у організацій-партнерів, соціальних груп та окремих громадян. Функція соціального партнерства слугує досягненню як інтересів приватних осіб та окремих організацій, і загального суспільного інтересу.

Функція соціального просування означає, що здійснення зв’язків із громадськістю дозволить передати та закріпити у суспільстві необхідні взаємозв’язки, установки та уявлення, які стануть важливим засобом досягнення цілей органів місцевого самоврядування.

Функція соціального просування передбачає також формування необхідної громадської думки, здатної впливати на поведінку людей, організацій та різних спільнот. Ця функція має стимулювати появу в суспільстві свого роду агентів впливу органів влади, що поділяють їхню ідеологію та ціннісні установки, внаслідок чого створюється ефект присутності у всіх сферах суспільства.

Функція генератора соціальної активності стимулює реакцію різні ініціативи органів місцевого самоврядування з боку суспільства, змушуючи громадян проявляти себе як активних суб’єктів соціального впливу. Це дозволяє створювати механізм зворотного зв’язку та можливості для вмілого коригування діяльності органів місцевого самоврядування з управління поведінкою [15].

Інформаційно-роз’яснювальна робота з громадськістю дозволяє досягти чотирьох основних цілей:

– -створення позитивного іміджу органів місцевого самоврядування;

– -формування зацікавленості громадян у вирішенні важливих соціально-економічних питань території;

– формування громадської думки щодо певних питань території;

– залучення населення до участі у вирішенні проблем території.

Ефективна діяльність зв’язків із громадськістю можлива за дотримання наступних методологічних принципів:

– системність (зв’язки з громадськістю мають стати системою, а не сукупністю механічно пов’язаних між собою прийомів, методів та процедур);

– адекватність (відповідність предмета, технологій зв’язків із громадськістю цілям та завданням органу місцевого самоврядування);

– прогнозованість (відповідність змісту та результатів перспективної моделі розвитку території з урахуванням змін, що виникають у зовнішньому середовищі);

– гнучкість технологій (зовнішнє середовище є змінним, оскільки на нього впливає багато факторів, тому діяльність у зв’язках із громадськістю має бути адекватною змінам).

Інформування громадськості має бути спрямоване на [27]:

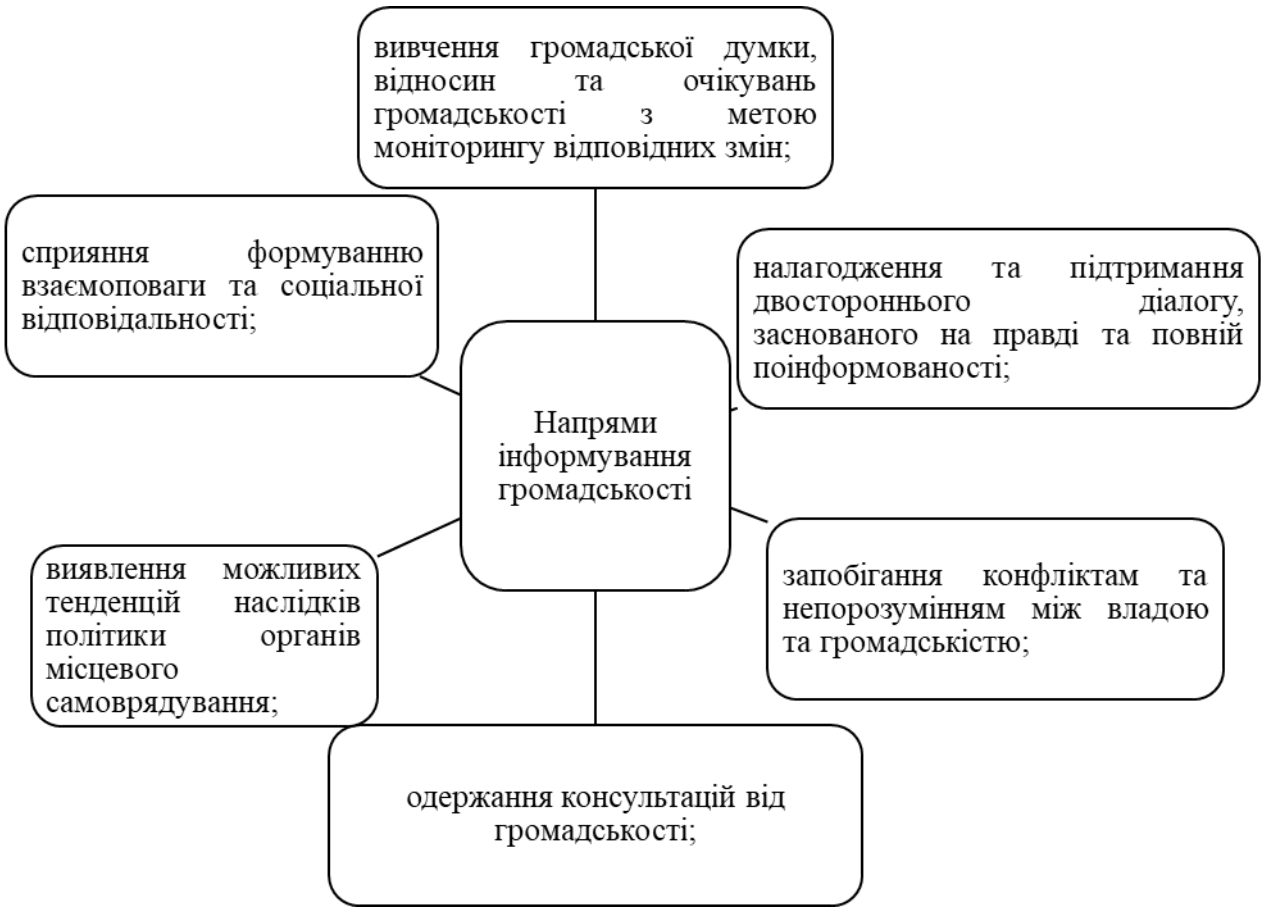

Рис.1.7.Напрями інформування громадськості органами місцевого самоуправління [12]

Органами місцевого самоврядування можуть бути використані такі основні форми підготовки та оприлюднення інформації:

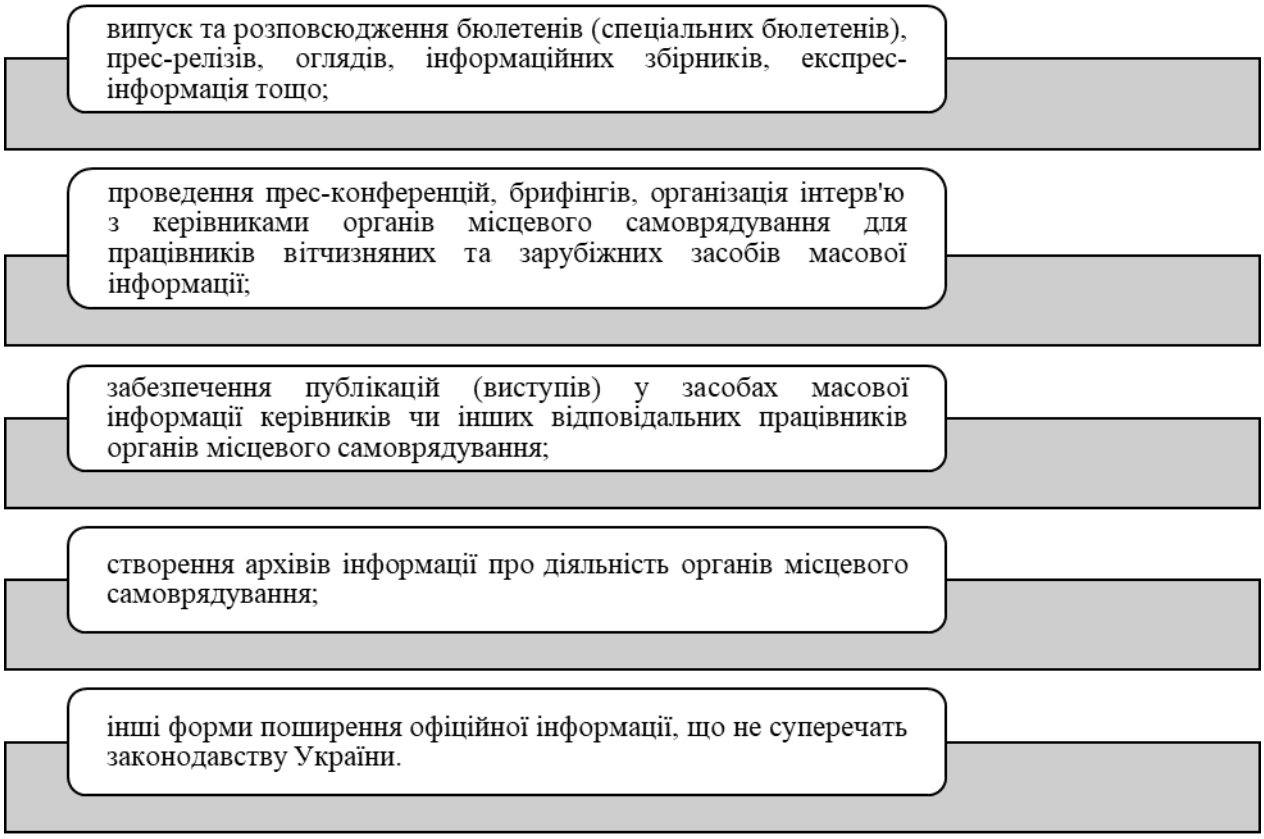

Рис.1.8. Основні форми підготовки та оприлюднення інформації органів місцевого самоуправління

Джерело: складено автором на основі [25]

Основними завданнями політики, яку проводять органи місцевого самоврядування в області зв’язків з громадськістю, є:

- забезпечення відкритості органів місцевого самоврядування для мешканців, громадських, політичних та інших організацій;

- підвищення рівня поінформованості населення та інтересу до діяльності органів влади;

- створення стійких контактів та зв’язків органів місцевого самоврядування з усіма суспільно-політичними організаціями та засобами масової інформації, здатними впливати на хід управління та мобілізувати мешканців;

- нівелювання та усунення конфліктних ситуацій, пов’язаних із прийнятими управлінськими рішеннями;

- формування позитивного образу органів місцевого самоврядування як незалежного інституту, який має забезпечувати законні права громадян.

Таким чином, зв’язки з громадськістю, враховуючи виконувані ними функції, виступають у ролі універсального інструменту для управління взаємодією органів місцевого самоврядування та різних соціальних груп.

Сучасні інформаційні та телекомунікаційні технології надають органам влади нові, зручніші та оперативні форми взаємодії з населенням; нові способи залучення громадян до політичної участі. У закордонній літературі справедливо стверджується, що «Тенденції розвитку електронних форм прямої участі у суспільному житті, безумовно, зроблять їх основним вектором громадянської активності у перші десятиліття 21-го століття» [14].

Можна виділити такі основні форми взаємодії влади з населенням з використанням інформаційних технологій: електронне голосування та референдум (голосування по мобільному телефону, інтернет-вибори тощо); механізми мережевий комунікації громадян та колективного обговорення соціально значущих проблем та питань суспільно-політичної тематики у режимі on-line; механізми формування онлайн-спільнот, включаючи механізми планування та реалізації громадянських ініціатив та проектів колективних дій; механізми мережевої комунікації громадян з органами влади, включаючи інструменти впливу на прийняття рішень та цивільний контроль за діяльністю органів влади; механізми громадського онлайн-управління на муніципальному рівні та ін [2].

При використанні зазначених форм відбувається заміна централізованих владних ієрархічних структур гнучкими мережевими типами організації, підвищується роль самоорганізації громадян на вирішення конкретної проблеми. Також відбувається диверсифікація каналів зв’язку населення та органів влади — від особистого візиту та телефонного дзвінка до електронного звернення та відеоконференцзв’язку.

При цьому сучасна форма демократії розширює традиційні форми народовладдя як за допомогою модернізації існуючих демократичних процедур

(наприклад, електронне голосування, електронний референдум), а також шляхом впровадження принципово нових демократичних механізмів та процедур (електронний парламент, електронна громадянська ініціатива, електронний уряд та ін.).

Доступ до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, зокрема адміністрації, може забезпечуватись у двох формах (надання та поширення), а також наступними способами:

− оприлюднення (опублікування) інформації;

− розміщення інформації в інформаційно-телекомунікаційних мережах, у тому числі в інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет;

− розміщення інформації у суспільно доступних місцях;

− ознайомлення користувачів з документами;

− присутність громадян та представників організацій на засідання колегіальних органів;

− надання інформації на запит;

− іншими способами, передбаченими законами та (або) іншими нормативними правовими актами, а щодо доступу до інформації про діяльності органів місцевого самоврядування – також муніципальними правовими актами.

Сьогодні участь громадськості в роботі органів місцевого самоврядування ускладнено внаслідок введення воєнного стану та ведення активних бойових дій на частині території Україні, перебування територій під окупацією. Так, закриття частково або повністю веб-сторінок місцевих рад, що стало одним із заходів інформаційної безпеки персональних даних членів територіальної громади та публічних даних органів місцевого самоврядування, що стало важливим фактором зниження як громадської участі у процесі прийняття рішень, так і громадського контролю за діяльністю органів влади під час війни.

Другим фактором змін громадської участі стало те, що частина представників громадських організацій, як жителі територій, які стали окупованими, чи де ведуться бойові дії, здійснили релокацію як по Україні, так і за її межі.

Ймовірно, що частина з них змінили профіль своєї діяльності на волонтерську допомогу для забезпечення гуманітарних потреб ВПО та ЗСУ, або припинили своє функціонування. Зокрема, серед представників органів місцевого самоврядування та комунальних установ також відбулась релокація у період лютий-березень, що спричинило зниження їх взаємодії з громадянським суспільством.

Велике значення також має момент, що всі місцеві установи надання послуг мають різну специфіку, тобто іншими словами, немає єдиних стандартів та механізмів для покращення. Тому необхідний індивідуальний підхід розробки методів вдосконалення, враховуючи свої фінансові ресурси, тип муніципального формування, доходи та витрати, рівні розвитку.

Питання оцінки якості, доступності та задоволеності в цілому одержуваними публічними послугами є пріоритетними для розробки вдосконалення існуючої системи зараз. Під час аналізу можна дізнатися громадську думку і знаходити слабкі місця, а надалі шукати шляхи їх вирішення.

Незалежна оцінка якості та облік думок громадян також допоможе у реалізації нових шляхів удосконалення та усунення існуючих проблем. Що в свою чергу впливає на оперативність та перспективність напрямків розвитку діяльності органів публічної влади.

Взаємодія органів влади з населенням є однією з основ державного та муніципального управління. Справедливим є той факт, що на даний час суспільство загалом проходить етап переосмислення взаємного впливу громадян і держави. Стрімке вдосконалення нових технологій та підвищення загального рівня освіченості у суспільстві зумовило підвищення вимог населення до органів влади. Відповіддю держави на цей виклик з боку громадян є пошук ефективних інструментів та механізмів управління суспільством з метою максимального задоволення зростаючих потреб різних верств населення.

Публічне управління постійно потребує еволюційних змінах, зокрема у системі взаємовідносин між його суб’єктами та об’єктами. За цих умов

необхідним стає використання нових управлінських парадигм та інструментів. Одним із найважливіших факторів успіху цього процесу є формування оновленої системи взаємовідносин держави та його громадянина, органів публічної влади та громадськості у вигляді комунікацій. У зв’язку з цим актуальність набуває задоволення потреб кожного члена товариства, конкретного громадянина, певної спільноти та соціальної групи. Досягнення цієї мети передбачає розробку моделі комунікативної політики та впровадження культури «гнучкого управління» методів, форм та коштів з арсеналу суб’єктів громадського управління, органів державної влади та місцевого самоврядування, що відповідають інтересам громадськості.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

2.1. Нормативно-правове забезпечення процесу співпраці органів публічної влади з громадськістю

Весь процес взаємодії органів державної влади із громадськими об'єднаннями та громадянами при наданні державних послуг регулюється нормативно-правовими актами, де визначаються строки, послідовність дій та прийняття рішень, характеристики процесу, форми, змісту та результату надання державної послуги на користь її одержувача Першим нормативно-правовим актом, яким в Україні започатковували процес співпраці органів державної влади та громадянського суспільства є Указ Президента України від 11 квітня 2001 року № 245/2001 «Про Комісію зі сприяння розвитку громадянського суспільства» [45]. До основних завдань Комісії можемо віднести наступні (рис. 2.1.):

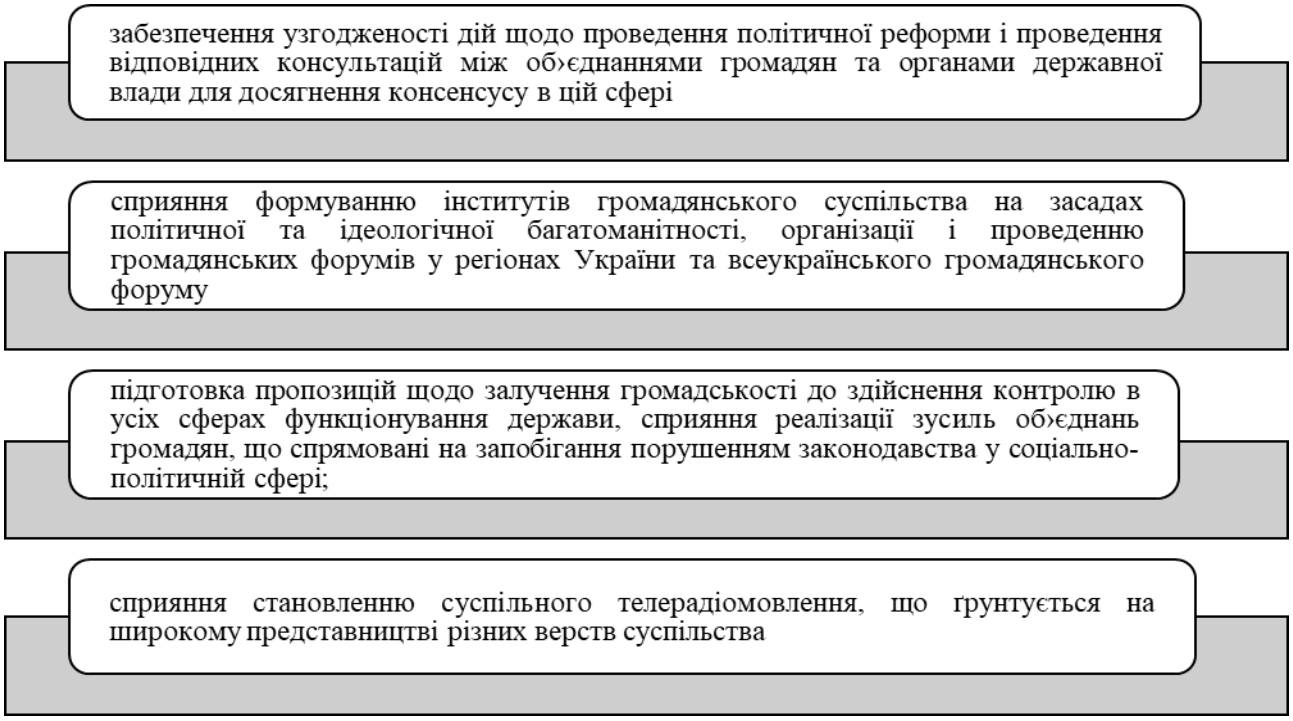

Рис.2.1. Основні завдання Комісії зі сприяння розвитку громадянського суспільства [45]

У 2004 році було прийнято Постанову КМУ №1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», яка стала основним документом, визначаючим процес взаємодії органів публічної влади з громадськістю. Дана постанова визначила правила та порядок проведення консультацій, регламентувала створення Громадської ради при КМУ та затвердила положення щодо її діяльності [14].

Крім того, у цьому ж році розроблено окремий Порядок «Щодо проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики». Даним порядком визначено основні вимоги до надання консультацій органами публічної влади (рис.2.2.).

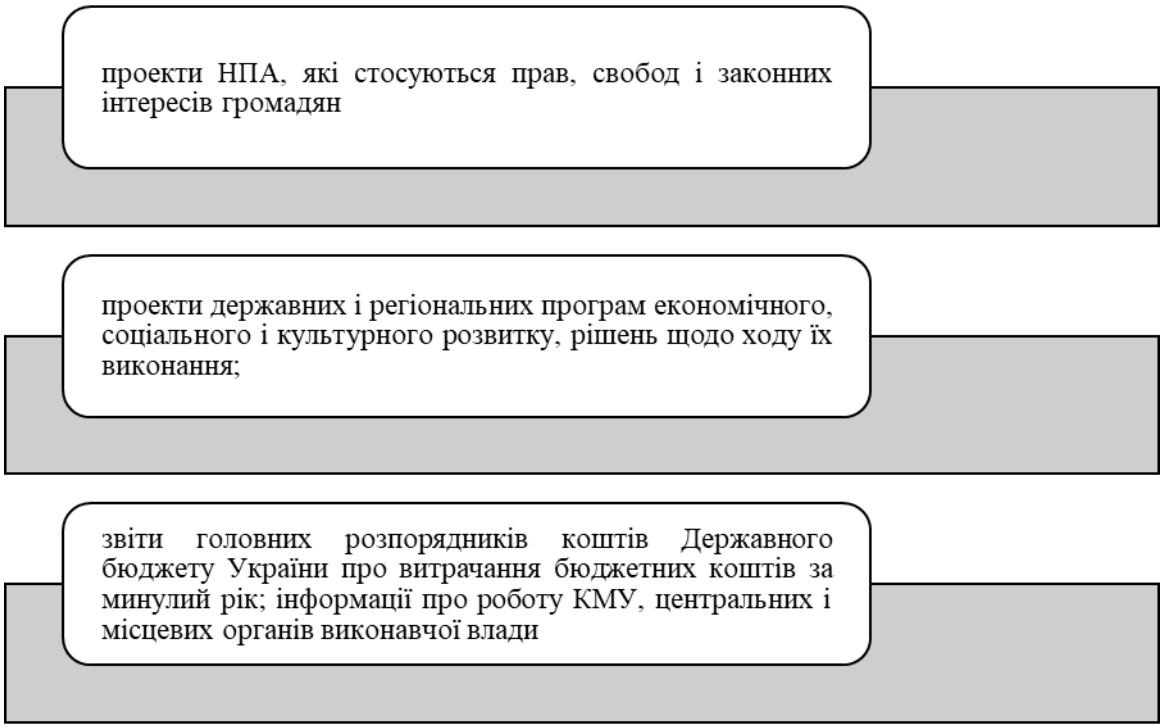

Рис. 2.2. Перелік питань щодо яких консультації з громадськістю проводяться в обов'язковому порядку [6]

Крім того, у вищезазначеному порядку було встановлено форми консультацій з громадськістю, а саме: публічне громадське обговорення (безпосередня форма) та вивчення громадської думки (опосередкована форма). В порядку з'явилася вимога до щорічного складання прогнозного плану проведення консультацій з громадськістю (мав затверджуватися до початку

року), враховуючи пропозиції, підготовлені громадською радою та основних завдань, визначені Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, Державною програмою економічного і соціального розвитку України тощо.

У 2007 році урядом розроблено Концепцію № 1035-р сприяння органам органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» (далі Концепція – 2007) [86]. Це стало значним кроком у розбудові механізму взаємодії публічної влади з громадськістю. Прийняття цього документу та низки законодавчих актів дає підстави стверджувати про розширення правового поля для взаємодії органів влади та громадськості, об'єктивною є орієнтація органів влади на діалог із суспільством, дедалі активніше залучення громадськості, зокрема інструментів цивільного суспільства до формування та реалізації державної політики. Успішна ефективна взаємодія органів влади з громадськістю є важливою складовою вирішення актуальних питань політики та соціально економічного розвитку країни.

Важливу роль у взаємодії органів влади різних рівнів мало нормативне визначення форм взаємодії органів публічної влади з громадськістю, а саме:

– прийняття участі громадян в обговоренні проектів законодавчих та нормативно- правових актів щодо соціального-економічного розвитку чи регіону;

– проведення громадського моніторингу;

– проведення громадської експертизи прийнятих управлінських рішень органів публічної влади;

– надання громадським інституціям соціальних послуг відповідно до укладених договорів;

– проведення моніторингу громадської думки;

– надання пропозицій та зауважень громадськості тощо.

Концепцією -2007 визначено принципи взаємодії органів публічної влади з громадськістю (Рис.2.3.):

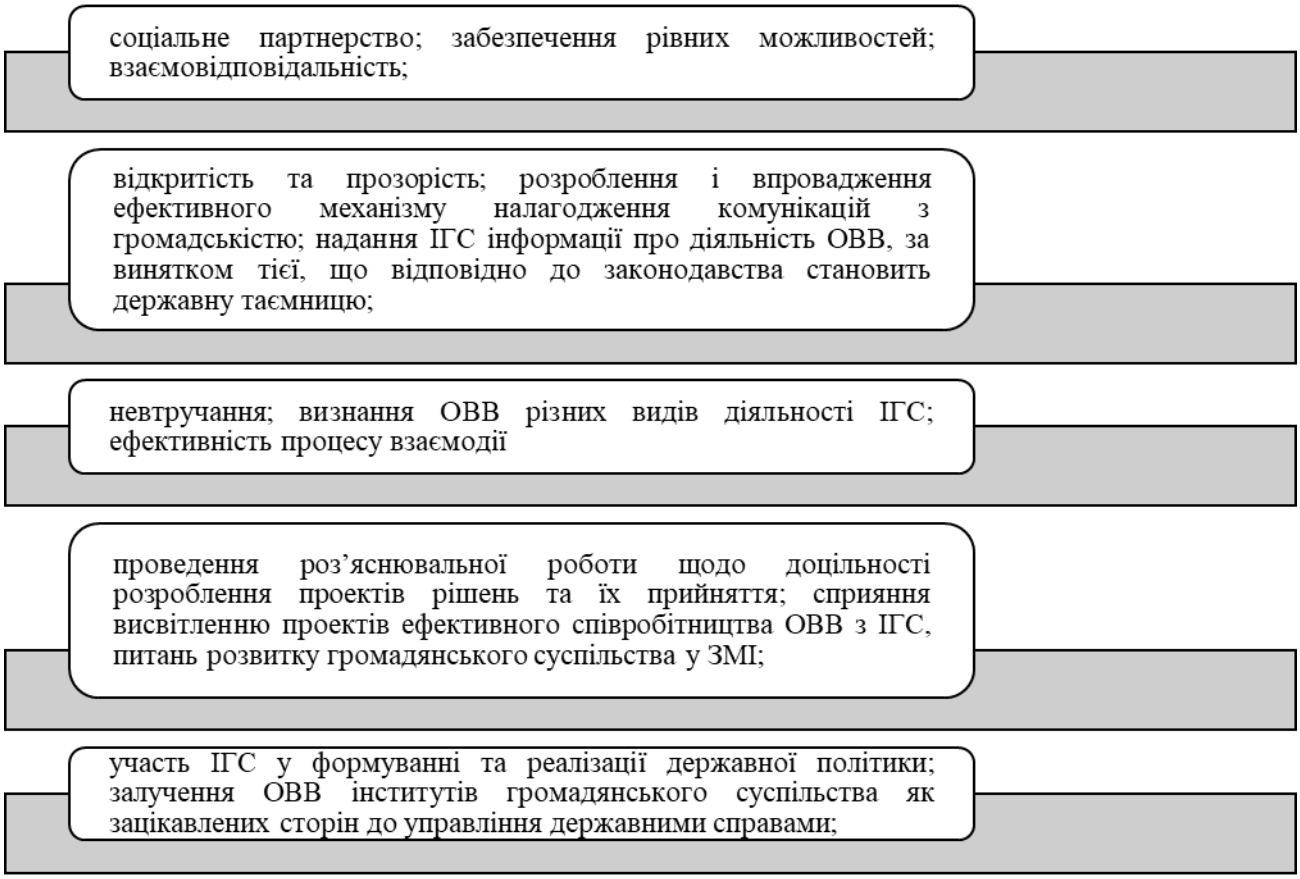

Рис. 2.3. Принципи взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства [6]

Далі Концепцію 2007 змінила Концепція 2008. Для того, щоб виконати дану концепцію було розроблено та затверджено ряд нормативно-правових актів, серед яких найбільш значимим були: «Про проведення електронних консультацій з громадськістю на веб-сайті «Громадянське суспільство і влада», «Про затвердження Плану заходів Держмитслужби України щодо реалізації у 2009 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку ГС», «Про затвердження річних планів заходів Міністерства юстиції України щодо реалізації у 2009 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку ГС», «Щодо затвердження Плану заходів Державної судової адміністрації України з реалізації у 2009 році Концепції сприяння розвитку ГС» та інші.

У 2012 році урядом утворено Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства Відповідно до пункту 3 Положення основними завданнями Координаційної ради було визначено (рис.2.4):

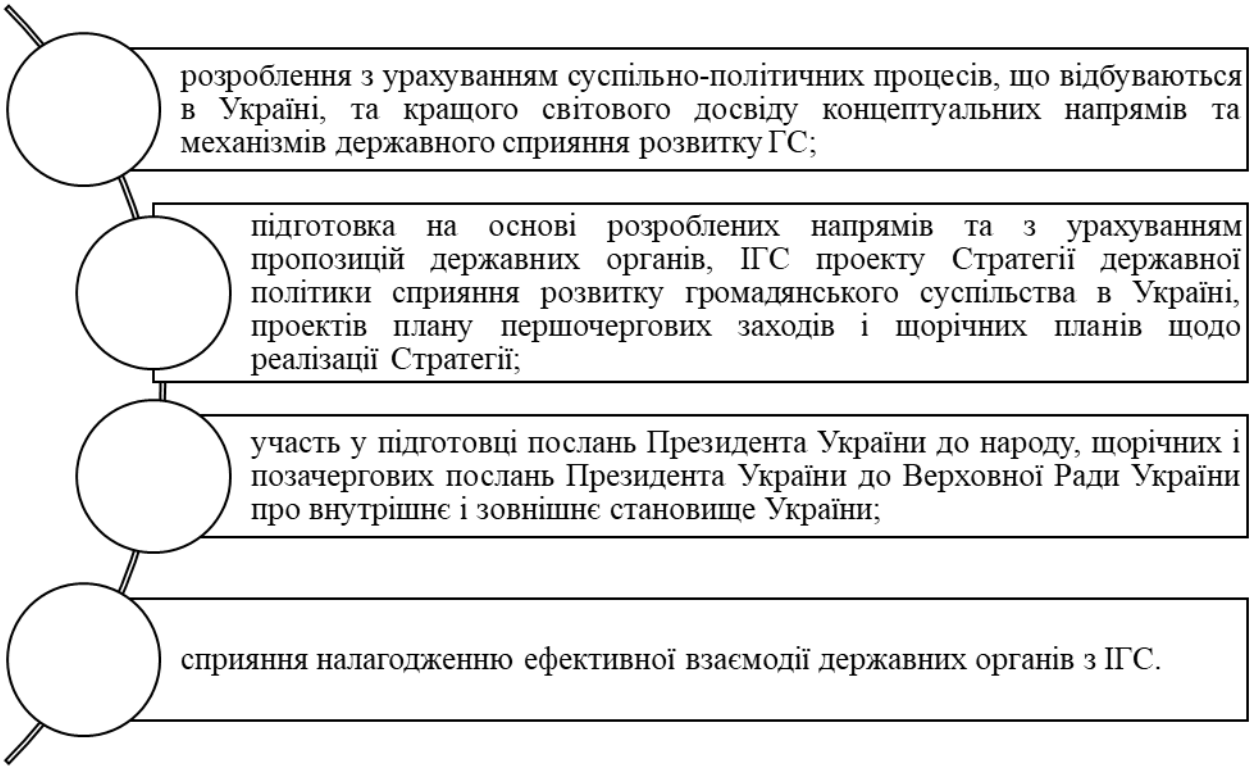

Рис.2.4. Основні завданнями Координаційної ради [16]

Далі з метою вдосконалення процесу взаємодії органів публічної влади та громадськості було затвердження Президентом України Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та Плану першочергових заходів щодо її реалізації [32].

В Національній стратегії було зафіксовано сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, а саме: зазначення потреби в реагуванні на нові виклики у відносинах між органами публічної влади та громадськістю, які виникли внаслідок взяття курсу на європейську інтеграцію.

Національна стратегія включала стратегічні напрями та завдання за якими передбачалася її реалізація (рис.2.5.):

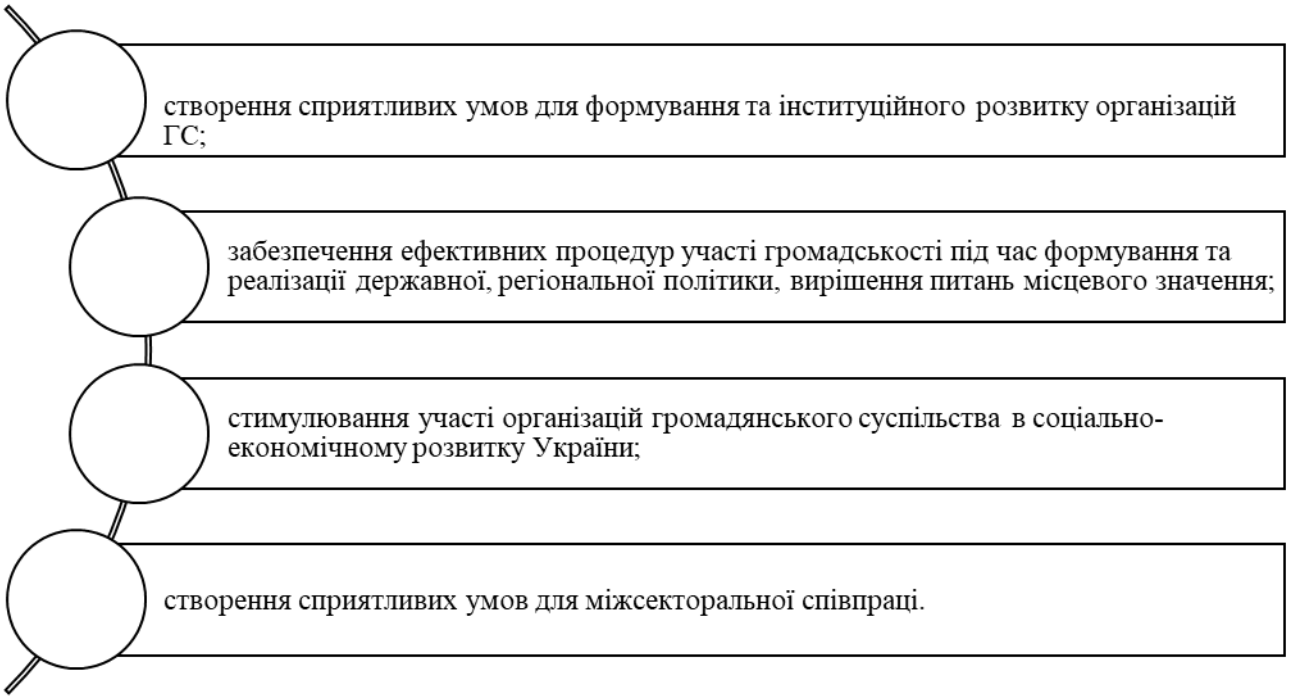

Рис.2.5. Стратегічні напрями та завдання Національної стратегії [32]

На даний час сформовані вже норми, що регулюють питання захисту прав громадян на громадські об'єднаннями, утворюють самостійний правовий інститут, що об'єднує норми конституційного, адміністративного, цивільно-процесуального та інших галузей права. Інститут захисту прав громадян на громадські об'єднання передбачає формування конституційно-правових відносин, за яких, з одного боку, перебуває громадське об'єднання, яке ставить своєю метою захисту прав громадян, а з іншого – суд, який повинен розглянути звернення цього об'єднання.

Інститут захисту прав громадян громадськими об'єднаннями ґрунтується на певних засадах. Як загальні принципів його функціонування виступають базові конституційні засади демократичного політичного режиму, поділу влади, принципи правового статусу особистості.

Крім того, в Національній стратегії важливе місце займають розвитку електронне урядування, а також організація волонтерська допомога Збройним Силам України та іншим формуванням чи окремим громадянам [15].

У Національній стратегії проведено кількісний аналіз на основі даних Державної служби статистики України та встановлено, що протягом 2016-

2020 років відбулося суттєве збільшення кількості юридичних осіб, які представляють громадянське суспільство (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість юридичних осіб, які представляють громадянське суспільство в Україні

№ п/п	Юридична особа (за організаційно-правовими формами господарювання)	Кількість, одиниць		Зростання, %
		станом на 01.01.2016 р.	станом на 01.01.2022 р.	
1	Громадські організації	70 321	92 470	31,5
2	Громадські спілки	753	1 875	149,0
3	Благодійні організації	15 384	19 812	28,8
4	Релігійні організації	23 261	26 651	14,6
5	Творчі спілки (інші професійні організації)	279	317	13,6
6	Професійні спілки та їх об’єднання	26 321	28 713	9,1
7	Органи самоорганізації населення	1 415	1 649	16,6
	Всього:	**137 734**	**171 487**	**24,5**

Джерело: складено автором на основі [6]

В середньому, за усіма юридичними особами, кількість громадських інститутів збільшилось на 24,5 %. Вважаю, що було б не зайвим і, мабуть, зіграло позитивну роль для української правової дійсності закріпити на законодавчому рівні участь громадських об’єднань у правотворчому процесі за такими напрямами, як надання інформації, проведення соціологічних досліджень виявлення інтересів населення, експертизу проектів нормативних документів з окремих напрямів діяльності громадських об’єднань, а також відобразити даний момент в стратегії розвитку.

Стратегію було створено для досягнення наступного: формування гарних умов для підвищення рівня залученості громадськості до публічного управління та самоорганізації, створення громадських організацій та їх розвиток підвищення рівня взаємодії між громадянами, громадськими організаціями та органами публічної влади, ОМС.

Стратегія базується на принципах, наведених на рис.2.6.

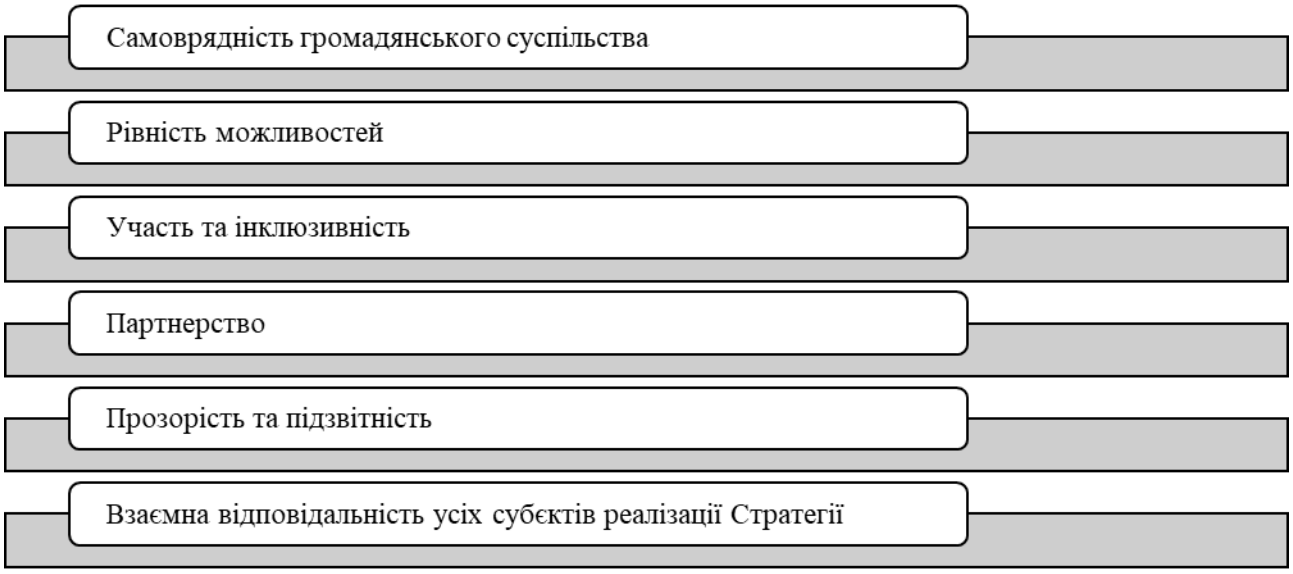

Рис.2.6. Принципи Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства [37]

В умовах воєнного стану владою призупинено надання відповідей на окремі запити та звернення громадян, що пояснюється умовами здійснення діяльності. Під час війни інститути громадського суспільства стикнулися з наступними проблемами:

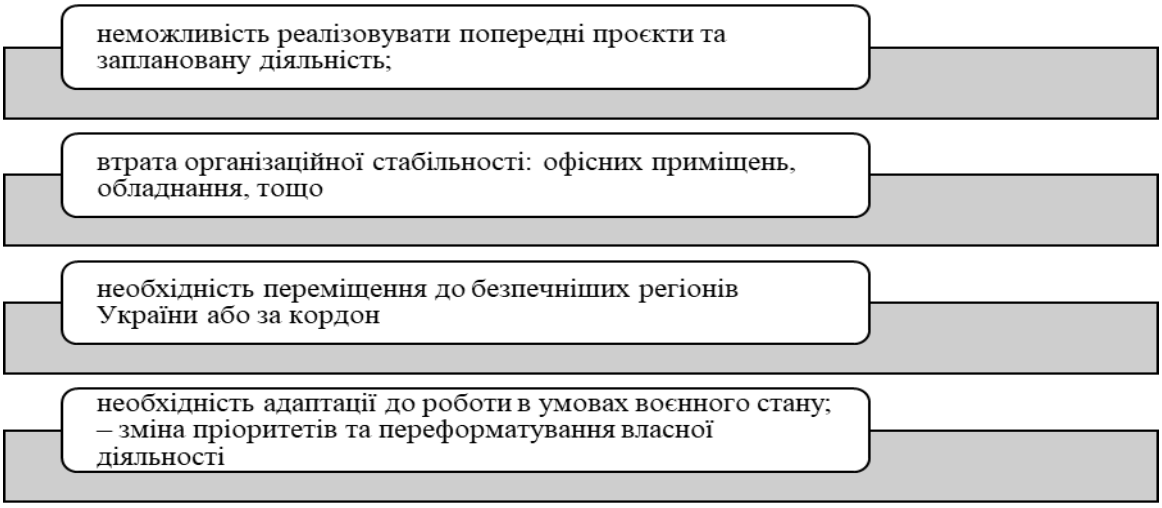

Рис.2.7. Проблеми інформатизації громадського суспільства [11]

Взаємодія PR-служб державних та муніципальних органів влади з різними цільовими групами має свої особливості та регулюється цілим зведенням законів та нормативно-правових актів. Одним з основоположних законів інституту зв'язків із громадськістю в Україні є закон «Про засоби

масової інформації». У ньому закріплені важливі концептуальні положення, які розкривають конкретне юридичне зміст категорії «свобода масової інформації на території України.

Крім того, варто виділити недоліки у сфері нормативно-правового регулювання правового статусу громадських організацій. Найбільш суттєві пов'язані з такими чинниками (рис. 2.7.):

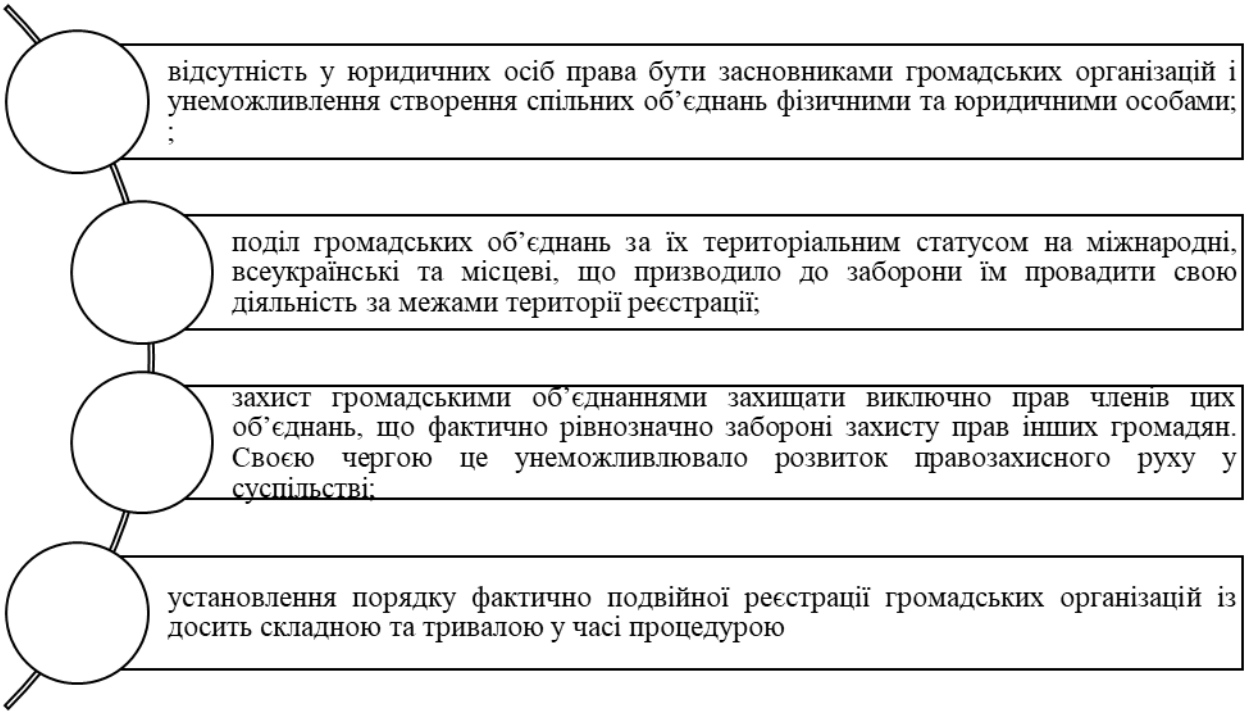

Рис.2.7. Проблеми нормативного забезпечення правового статусу громадських організацій [6]

Виходячи з юридичного та фактичного сенсу Конституції України, реалізація права на об'єднання у демократичній державі – це необхідний захід забезпечення політичної свободи людини та громадянина. (Ст. 143).

Крім того, у Конституції узаконено форми участі: місцевий референдум, органи самоорганізації населення; участь в управлінні місцевим бюджетом [7]. Питанням взаємодії окремих видів громадських об'єднань із органами державної влади та місцевого самоврядування присвячені положення окремих законів.

У таблиці 2.2 надано характеристику регулюючих норм основних нормативно-правових актів, якими врегульовано взаємодію громадськості та органів місцевої влади.

Таблиця 2.2

Характеристика нормативно-правової бази для громадської участі у місцевому самоврядуванні

Нормативно-правовий акт	Характеристика
Закон України «Про органи самоорганізації населення»	Роз'яснено порядок створення органу самоорганізації населення, його повноваження та забезпечення їх реалізації, правила фінансування, організація діяльності, визначаються гарантії його діяльності та відповідальність за порушення норм чинного законодавства
Закон «Про звернення громадян»	Регламентовано форму звернень громадян, а саме: надання пропозицій до місцевої влад, заяв і скарг
Постанова ВРУ «Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні»	Регламентовано форму участі у вигляді загальних зборів громадян за місцем проживання
Постанова Кабміна «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»	Врегульовано громадську експертизу, за допомогою якої здійснюється контроль роботи виконавчих органів місцевої влади регулює п.5 рекомендована до використання під час проведення консультацій з громадськістю та утворення громадських рад при органах місцевого самоврядування
Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»	Ст. 37-48 – регламентовано відкликання депутата за народною ініціативою; Ст. 17 – регламентовано доручення виборців своєму депутату місцевої ради

Джерело: [6]

Таким чином, правове регулювання взаємодії громадських об'єднань та органів державної влади у сфері захисту прав людини відбувається у вигляді: нормативного регулювання діяльності самих об'єднань; внесення законодавчих пропозицій до законодавчих органів влади; фінансової підтримки державою громадських об'єднань; участі у вирішенні політичних, економічних, соціальних та культурних питань на державному та регіональному рівнях. Однією з ефективних форм залишається внесення законодавчих пропозицій з питань захисту прав та свобод громадян, створення оптимальних умов подальшого розвитку громадянського суспільства.

Участь громадян у справах держави та здійсненні місцевого самоврядування – необхідна умова формування прозорої та відкритої системи держуправління, поінформованості населення щодо діяльності уряду, динамічного соціально-економічного розвитку держави. Водночас слід визнати, що сьогодні Україна перебуває на початковому етапі освоєння моделей участі громадян у державному управлінні. Основними проблемами організації суспільної участі в Україні є її формальність, низький рівень активності населення, відсутність сформованої громадської думки, яка враховує інтереси різних груп населення. Ці проблеми не унікальні, вони існують не тільки в Україні, а й в інших країнах, які використовують демократичні механізми у державному управлінні.

2.2. Зарубіжний досвід функціонування процесу взаємодії органів публічної влади з громадськістю

Партнерства з громадськістю та іншими зацікавленими сторонами допомагають забезпечити більш широке представництво інтересів громадян у процесі прийняття рішень. Програми розвитку та соціального захисту забезпечують покращення життєвих умов та соціальної підтримки уразливих верств населення. Збільшенню доступності інформації підвищують ефективність комунікації між органами публічної адміністрації та громадянами.

Системи прозорості та відкритості забезпечують більшу довіру до діяльності місцевих органів влади. Проте, навіть в розвинутих європейських державах існують нагальні проблеми в діяльності органів публічної адміністрації, які потребують вирішення. Зокрема, до таких проблем належать: захист персональних даних у електронних системах та забезпечення широкого представництва громадськості в партнерстві.

Європейська суспільна сфера є мережею національних просторів, пов’язаних інтеграційним процесом. Особливість європейської громадської

сфери, на відміну від інших великих транснаціональних комунікативних просторів, – наявність загальної політичної складової. Але, як і раніше, гостро постає питання: чи знаходиться соціально-комунікативна інфраструктура в такому розвитку, який би дозволив залучити до транснаціональних дебатів європейських громадян? За Хабермасом, громадські дебати мають бути автономні від державного контролю, аби розвивалося критичне мислення [5].

PR-діяльність держав та великих компаній перетворить діалог громадянина та інститутів на арену односпрямованого впливу влади [3], що властиво авторитарним режимам та деяким інститутам влади самого союзу (Рада міністрів) та національних держав, що беруть участь в інтеграційному процесі. У такому разі інформаційна політика Євросоюзу сприятиме побудові політичного режиму з непропорційною концентрацією влади. На відміну від легітимних форм переконання, пропаганда та інші методи державного легального лобіювання загальноприйнятих норм зв'язку, такі як правдивість та мінімальна повага до протилежної думки.

Провал Конституційного договору 2005 р. – один із прикладів непричетності громадян до діалогу з європейськими наднаціональними структурами та надєвропейськими елітами. Події 2005 р. дали новий поштовх для переосмислення наднаціональними інститутами розвитку Євросоюзу не через технократизм, а через пряму демократію, здійснення якої стало можливим у такій численній спільноті, як ЄС, після появи та розвитку нових інформаційно-комунікаційних технологій [49].

Інститути Євросоюзу мають різні підходи до розуміння прозорості. Повністю відкриті засідання вітаються лише у Європейському парламенті, який також практикує зустрічі із громадськістю. Комісія та Рада зустрічаються за «зачиненими дверима». З цієї причини Рада зазнав широкої критики, оскільки таємні зустрічі уможливили для національних урядів можливість брехати про політику, яку вони переслідують у Брюсселі, а також використовувати ЄС як «винувату сторону».

З вересня 2006 р. багато сесій Ради, зокрема голосування представників національних урядів, стали надбанням громадськості. До 2001 р. не було жодного права громадян на доступ до документів. У новому законодавстві ЄС ретельно та надійно продумано регулювання, яке дає спільне право на доступ до документів для всіх мешканців ЄС. Якщо Комісія чи Рада відмовляться від випуску документів, громадяни зможуть вимагати перегляду цього рішення та зрештою зможуть звернутися до Європейського суду першої інстанції або до Європейського омбудсмена (створення уповноваженого з прав людини ЄС пролобіюване Європарламентом). Відмова до доступу документів може бути лише з посиланням на виняткові випадки, що надані в акті регулювання (Безпека) [49].

Доступ до інформації та документів може бути доповнений активним поширенням самої інформації. Крім того, Комісія навіть хотіла вийти за межі поширення медіа-контенту та почати прямий діалог з громадянами для того, щоб пожвавити європейську публічну сферу.

Поняття політичного діалогу з громадянами виходить далеко за межі попиту на прозорість. Транспарентність є лише однією з попередніх умов для діалогу. Головною особливістю двосторонньої комунікації є обмін ідеями, думками та аргументами. Діалог стає не лише політичним, що має справу з політичними темами, а й соціалізуючим, будучи свого роду процесом підключення громадян до ухвалення відповідальних рішень.

Політика ЄС, спрямована на реалізацію побудови внутрішнього ринку телекомунікацій і телерадіомовлення, існує як негативна інтеграція, тобто відбувається руйнація існуючих національних правил, які утворюють перешкоду об’єднання Європи. Існують окремі сфери і позитивна інтеграція, тобто створення власних правил ЄС, механізмів та політик. Останнє означає, що деякі питання можуть бути виведені в галузі автономної національної політики у компетенцію наднаціональних інститутів, які вирішують проблеми «демократичного дефіциту» та подальшого розвитку Євросоюзу за рахунок збільшення легітимності.

Технології зв'язків з громадськістю можуть бути використані як корелюючий механізм взаємодії, заснований на компромісі та взаєморозумінні. Позитивно зарекомендували себе у державних зв'язках з громадськістю публічні консультації, що є механізмом визначення потреб громадськості.

На жаль, ця сфера діяльності в Україні розвинена слабо. Тому виникає необхідність вивчення іноземного досвіду взаємодії з громадськістю, методів публічних консультацій, їх інтеграції у процес прийняття управлінських рішень органів муніципального управління. У різних країнах їх називають по-різному: «громадська участь» (citizen's participation), «залучення громадськості» (public involvement), «громадські консультації» (public consultations).

У США функціонує «журі громадян», а у Великій Британії — «громадянський воркшоп» [52].

«Громадянський воркшоп» (від англ. workshop майстерня) - метод, що дозволяє активізувати потенціал особистості, пробудити допитливість особистості, задіяти емоції [7]. Слово «воркшоп» можна використовувати як робочий термін серед фахівців, замінивши його у практичній роботі на словосполучення «консультації з населенням».

Громадянський воркшоп (citizen's workshop) — це метод визначення потреб громадськості, заснований на проведенні фокус-груп із представниками різних верств населення. Дані методи можуть використовуватися в роботі українських органах місцевого самоврядування для більш точного обліку думки населення та підвищення ефективності прийняття рішень.

Адаптація до українських умов «журі громадян» та «воркшопу» як нових методів обліку думок громадян при прийнятті рішень дозволяє налагоджувати діалогово-паритетні взаємини влади та суспільства. Ці та інші технології паблік рілейшнз покликані формувати довіру громадськості до державних структур, створюючи умови для соціальних дискусій, сприяючи залученню громадян до прийняття рішень на державному рівні.

Необхідність залучення місцевої влади до участі громадян в окремих елементах управління громадськістю прямо прописана у конституціях, законах

та нормативних актах європейських країн. У багатьох країнах ЄС законодавство передбачає створення постійно діючих консультативних органів із захисту споживачів та довкілля, охорони здоров'я за участю відповідних інститутів громадянського суспільства.

У деяких регіонах такі органи об'єднують урядовців та ОМС. Вони мають юридично закріплені повноваження брати участь в управлінні та контролювати реалізацію політики у певній сфері [49].

Взаємодія громадянського суспільства та держави заснована на обґрунтованому розподілі повноважень між соціальними групами за наявності легальних каналів впливу на діяльність держави, щоб уникнути монополізації влади. Аналізуються особливості, специфіка та умови ефективної взаємодії організацій громадянського суспільства та органів державної влади.

Ключовими елементами успіху у залученні громадян до вироблення державної політики є: інформування спільноти, консультації з експертами, які представляють громадськість, участь громадськості у прийнятті рішень, рішень місцевого самоврядування. Найбільш оптимальною моделлю відносин громадянського суспільства та держави визнається співпраця в умовах певного збігу інтересів та цінностей окремих громадян та соціальних груп із органами державної влади.

Основні засади та форми взаємодії організацій громадянського суспільства та органів державної влади у розвинених країнах Європи. Розвинені демократичні країни мають досвід взаємодії влади та суспільства та використовують різні його форми та методи. Закордонний досвід доводить, що на сучасному етапі суспільного розвитку органи влади всіх рівнів мають тісно та взаємно співпрацювати з громадськістю. Тільки разом із громадськістю влада може вирішити спільні соціальні проблеми [47].

Для досягнення ефективності в адмініструванні країни ЄС здійснюють такі заходи, як постійне оцінювання та аналіз інструментів, а також здійснення зворотного зв'язку з громадянами. Окрім цього, акцент робиться на забезпеченні відкритого діалогу та активної взаємодії між місцевими органами

публічної адміністрації та громадськістю, який є ключовим для сталого розвитку регіонів, а також зміцнення довіри громадян до влади.

Насамперед, з цією метою здійснюється стимулювання розвитку та впровадження інноваційних електронних платформ, що не тільки дозволяє забезпечити більшу доступність інформації для громадян, а ще й поліпшити механізми громадської участі у процесі прийняття рішень. При цьому забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних громадян є невід'ємною умовою успішної реалізації цих ініціатив. Використання сучасних технологій та інноваційних підходів сприяє покращенню ефективності інструментів діяльності місцевих органів публічної адміністрації.

Наявність об'єктивних даних й ефективних механізмів звітності дає змогу покращити якість надання послуг та задоволення потреб громадян. Окрім того, в країнах Європи активно розвивається партнерство між місцевими органами публічної адміністрації та громадськістю, а також іншими зацікавленими сторонами, з метою забезпечення широкого представництва громадських інтересів та гармонізацію різноманітних поглядів. Це сприяє зміцненню довіри громадян до органів публічної адміністрації та підвищить ефективність впроваджених заходів. Є розуміння того, наскільки важливо підтримувати відкритий діалог між місцевими органами та активними громадськими організаціями, забезпечуючи зворотний зв'язок та враховуючи думки та пропозиції громадян при розробці нових проектів та стратегій розвитку.

Мета проведення зустрічей полягає в обговоренні стратегічних питань взаємодії між структурами Єврокомісії та федераціями НКО. З одного боку, такі заходи виявляються значущими, оскільки дозволяють залучити значну кількість представників некомерційного сектора, які структурно пов'язані з некомерційними організаціями у всіх державах-членах Європейського союзу.

Як приклад успішного нещодавно виниклого успішного співробітництва в галузі законотворчості у Центральній та Східній Європі можна виділити угорський досвід. Уряд Угорщини заснував Програму відкритого законодавства

з метою покращення якості прийнятих законів шляхом підвищення участі суспільства в законотворчості [19].

У проекті нового закону "Про законодавство» відображено кілька елементів, які являють собою саму сучасну практику в європейських законодавчих процедурах та які також часто стосуються участі НКО (наприклад, оцінка впливу до та після прийняття закону, публікація проекту закону тощо). Останні правові ініціативи щодо сектору НКО такі як закон "Про програму Національного цивільного фонду" та законопроект "Про добровольчість" було розіслано широкому колу НКО в Угорщині і не тільки активно обговорювалися, але, що важливіше, відобразили в остаточному варіанті ті зауваження та пропозиції НКО, які були висловлені під час дискусій.

У Польщі урядом у жовтні 2002 р. було прийнято Постанову про соціальний діалог. У преамбулі цього документа визнається та підкреслюється важливість громадянського суспільства та організацій, що формуються всередині громадянського суспільства.

У документі визначається три основні категорії соціальних партнерів: колективні представники ринку праці, тобто профспілки та організації роботодавців; організовані ініціативи громадян, тобто громадсько корисні асоціації та фонди, а також групи, які представляють власні інтереси, тобто професійні та комерційні асоціації, федерації місцевого самоврядування

В ухвалі встановлюються основні правила співробітництва між урядом та названими соціальними партнерами та правила поведінки уряду та адміністративних органів у взаєминах із соціальними партнерами. У постанові містяться важливі новаторські процедури - наприклад, воно зобов’язує міністерства, які відповідають за подання законопроекту до парламент, не тільки консультуватися щодо законопроекту із соціальними партнерами, але також поряд із законопроектом подати до парламенту короткий огляд зроблених НКО зауважень та обґрунтувати випадки, коли зауваження не було враховано у законопроекті [47].

У Європі у взаємовідносинах державних структур та НКО широко поширений принцип субсидіарності, тобто особливе значення надається співпраці на місцевому рівні.

Субсидіарність також є загальновизнаним принципом Євросоюзу, метою якого є забезпечити прийняття рішень на рівні, найближчому до рядового громадянин. Це означає, що Євросоюз не робить дій (крім сфер своєї виняткової компетенції) інакше як у випадках, коли вони ефективніші, ніж дії на національному, регіональному чи місцевому рівні. Місцеві форми співробітництва, як правило, є відображенням форм та практики співробітництва на національному рівні. Іноді при місцевій раді існує комітет чи підкомітет, який займається неурядовими організаціями; іноді за цю роботу відповідає спеціальний відділ мерії або один співробітник у відділі зв'язків із громадськістю. Є й інші варіанти.

Наприклад, бюро консультацій для громадян – цікава модель нетрадиційної та взаємовигідної співпраці між місцевою владою та НКО у справі інформування та підтримки громадян у їх повсякденного життя в місцевих спільнотах кількох європейських країн.

Бюро консультацій для громадян надають безкоштовні, конфіденційні, об'єктивні та незалежні консультації громадянам через неурядові організації з будь-якого питання, що стосується різних аспектів їхнього життя. Ця форма зародилася в Великобританії в 1939 р. і пройшла шлях від служб екстреної допомоги період 2-ої світової війни до професійного національного агенції. В даний час в 2800 з гаком населених пунктів Англії, Уельсу та Північної Ірландії постійно діють Бюро консультацій для громадян [49].

Ще одна цікава форма взаємодії органів державної влади місцевого рівня та НКО практикується у Німеччині — там бюджети районів, які одержують із центральних джерел обговорюються з групою активно працюючих у районі НКО та інших громадських об'єднань. Шляхом спільних дискусій визначаються пріоритети, формуються проекти, НКО об'єднуються у групи для реалізації

проектів, контроль за здійсненням проектів, що фінансуються з місцевого бюджету, також ведеться з боку громадських об'єднань.

Для реалізації інформаційної відкритості роботи органів місцевого самоврядування та територіального громадського самоврядування можливе запозичення досвіду США в надання інформації населенню низовими місцевими громадськими асоціаціями, що міститься в інформаційних листах (рішення зборів, опис програм, відомості про інші заходи та послуги, що надаються в районі). Цей метод обміну інформацією та поширення знань про можливості населення щодо участі у громадському самоврядуванні дозволяє інформувати громадян про процеси, що відбуваються на території, шляхом ефективної роботи громадських асоціацій.

Крім цього, проводяться освітні сесії для осіб, які становлять інтерес мікрорайону (наприклад, про порядок звернення до органів місцевої влади, про можливості участі мешканців у визначенні міської політики), регулярно здійснюються опитування населення. На основі одержаних результатів розробляється план розвитку району. У США є значна кількість громадських інститутів, що виражають групові та індивідуальні інтереси жителів муніципальних утворень. Іноді буває важко провести чіткий кордон між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

місцевого населення, оскільки діяльність місцевої влади перебуває під цивільним контролем і населення використовує надану можливість брати участь у підготовці та прийнятті рішень [1]

У державних органах США кінця XIX століття створюються підрозділи по роботі з пресою і навіть проводиться атестація редакційних клерків для підготовки офіційних доповідей та прес-релізів про діяльність уряду [52].

Ці традиції були продовжені у XX столітті: за уряду В.Вільсона у роки Першої світової війни створюється Комітет громадської інформації (так званий «комітет Крила» – очолював його журналіст Д.Д. Кріл). Цей комітет відомий тим, що не лише вміло працював безпосередньо з журналістами, але й залучив до своєї діяльності, які вже стали корифеями PR, Айві Лі та Едварда Бернайза.

Роки Першої світової війни та Великої депресії стали поштовхом до розвитку інформаційної взаємодії органів влади із населенням [52].

Особливо яскраву сторінку вніс Ф.Рузвельт, який став першим великим політичним діячем, який повною мірою оцінив можливості преси та спирався на неї у своїй політиці. Він регулярно проводив прес-конференції, влаштовував неформальні інтерв'ю. Керована таким чином преса багато в чому сприяла об'єднанню нації, подолання смутку, навіяного кризою, допомогла повернути властивий американцям оптимізм.

У другій половині XX століття інформаційне забезпечення діяльності органів влади США набуває характеру системи, має фундаментальні принципи. Головний принцип: уряд у демократичній країні має звітувати перед громадянами про свою роботу. Президент і Конгрес США зі другої половини XX століття надають особливого значення інформуванню світової громадськості, по суті – пропаганді американського способу життя та звеличення успіхів США у всіх областях.

З цією метою створено та активно працює своєрідна «глобальна прес-служба» - Інформаційна агенція США, яка є незалежною зовнішньополітичною організацією, але підпорядковується вона безпосередньо президенту США.

У розглянутих країнах проведення електронних місцевих референдумів дуже поширене. Х. А. Бюлер наводить цікаві приклади взаємодії населення та органів місцевого самоврядування: «...у Німеччині існує стійка тенденція, що, громадяни більш готові боротися проти несправедливостей та помилкових рішень уряду та адміністрації за допомогою спільних акцій, ніж це було раніше. Це проявляється під час прийняття дрібних адміністративних рішень, коли, наприклад, мова йдеться про питання будівництва на території будь-якого житлового району або про перетворення площ зелених насаджень/парків на територію, що комерційно використовується (як це було при демонстраціях у Істанбулі) [49].

Однак, ця тенденція проявляє себе і коли йдеться про рішення великих та важливих питань, як будівництво нової злітно-посадкової смуги в аеропорту (як

у Франкфурті) або скарга на дозвіл нічних польотів зі значним шумовим впливом, чи будівництвом вокзалів (як це було у Штутгарті), концертних залів, конгрес-центрів чи інших проектів великого будівництва, які пов'язані з великими витратами чи суттєво зачіпають сформовані суспільні структури.

Уряди та адміністрації відреагували на цю реакцію населення та стали ближче до громадян: частково було введено нові процедури узгодження та участі громадян, згідно з якими громадяни у середньостроковій та довгостроковій перспективах беруть участь у вирішенні питань будівництва» [47].

Особливо цікаві у зв'язку з цим дискусії і процедури з референдуму, які проходять останнім часом. Референдуми у Німеччини в даний час передбачені конституціями земель лише у невеликій кількості випадків. На федеральному рівні проведення референдуму передбачено Конституцією тільки в одному випадку: за ухвалення рішення про об'єднання земель.

Найчастіше мають місце процедури плебісцитів, які можуть бути передбачені статутами муніципальних утворень, хоча, можливо, і за різних умов і передумови. Сенсаційним для Німеччини був плебісцит у Штутгарті з питання зносу старого залізничного вокзалу та будівництва нового суттєво дорожчого залізничного вокзалу.

Багатотижневі протести та демонстрації тисяч городян та поодинокі випадки насильницьких зіткнень між городянами та поліцією призвели врешті-решт до зміни уряду та проведення плебісциту. Все ж плебісцит не приніс успіху протестувальникам городянам, оскільки при голосуванні вони не набрали більшості і, будучи справжніми демократами, вони змушені були підкоритись результату голосування та погодитися зі зведенням вокзалу [24].

Сенсаційним був також проведений у 2013 р. референдум у Баварії з питання «Заявка на організацію олімпійських зимових ігор 2022». Після серйозних протестів, що мали місце, багатьох громадян проти пов'язаних із організацією олімпійських ігор будівельних заходів та екологічних наслідків

проведений референдум виявив явну більшість противників подачі заявки; у зв'язку з цим заявка на зимові ігри з боку Баварії подано не буде.

Х. А. Бюлер робить висновок, що «В обох вищезгаданих референдумах цікавим є те, що на політичний порядок денний було винесено дискусію про розширення можливостей плебісцитів та референдумів - тобто однієї з форм прямої демократії по всій Федеральній Республіці Німеччини; вона також повинна бути порушена на переговорах про створення великої коаліції, що проходять нині. З всього цього можна насамперед твердо сказати, що політика, здається, готова врахувати побажання населення про більш тісну участь у прийнятті політичних рішень також і протягом терміну дії повноважень, а крім того, замислитися над тим, як ці побажання могли б бути приведені у співзвуччя із необхідністю прийняття політичних рішень урядом та органами управління» [49].

У найзагальнішому вигляді слід виділити три основні моделі участі громадян у публічному управлінні:

1. Інформування. Уряд надає населенню інформацію про своєї діяльності. Інформування може відбуватися як за ініціативою органів влади (поширення звітів про роботу, інформаційні сюжети у ЗМІ тощо), так і населення (запити громадян до органів влади про надання інформації, що їх цікавить).

2. Консультації. Уряд організовує різні форми взаємодії з населенням (референдуми, всенародні обговорення, громадські слухання, «круглі столи» тощо) з метою виявити думку громадян щодо певному колу питань.

3. Активна участь (діалог). Громадяни беруть участь у процесі розробки політичного курсу, пропонують власні варіанти вирішення проблем, що стоять на порядку денному (відкриті робочі групи, експертні комісії, цивільне журі тощо).

В даний час більшість розвинених і демократичних країн, що розвиваються, повною мірою освоїли лише першу модель - інформування. Більш ніж у сімдесяти державах діє закон про доступ громадян до інформації про діяльність органів влади. Більшість із цих документів мають подібний зміст,

оскільки тією чи іншою мірою орієнтуються на закон США «Про свободу інформації» (Freedom of Information Act), прийнятий у 1966 р. Цей закон встановлює право громадян на доступ до інформації про діяльність державних органів, конкретний термін для підготовки відповіді на запит громадянина, обмеження на доступ до окремим видам інформації, а також процедури незалежного контролю за наданням інформації та звітність органів влади про роботу із запитами громадян [52].

Крім того, нині розширюється використання форм консультацій влади із населенням. У різних країнах ці форми набули різного рівня розвитку. Щодо активної участі громадян у державних справах – сьогодні це лише експериментальні проекти окремих країн.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ (НА ПРИКЛАДІ КАМ'ЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

3.1. Сучасні методи співпраці Кам'янської міської ради з громадськістю

На прикладі Кам'янської міської ради розглянемо, як відбувається співпраця органів місцевого самоврядування з громадськістю, які використовуються форми, методи і технології співпраці. Комунікативна діяльність Кам'янської міської ради складається з трьох блоків завдань, які представлені на рис.3.1.

Рис.3.1. Комунікативна діяльність Кам'янської міської ради

Джерело: розроблено автором [24]

Саме третій блок включає комунікацію з громадянами з надання їм інформації про діяльність Кам'янської міської ради. Рада в умовах воєнного стану продовжує й розвиває комунікації з громадськістю будуючи механізм взаємодії з громадськістю, як через ЗМІ, телебачення, інтернет-сайт так і через сторінку в соціальній мережі.

Завданнями оцінки було визначити результативність діяльності Кам'янської міської ради за напрямом «взаємодія з громадськістю» за такими параметрами: інформування громадськості, консультації з громадськістю, участь громадськості у виробленні та реалізації державної політики, партнерство місцевих організацій громадянського суспільства та Каменської міської ради; визначення рівня виконання визначених завдань Каменської міської ради за напрямом «взаємодія з громадськістю».

Представимо в табл.3.1 оцінку діяльності Кам'янській міської ради за напрямом «взаємодія з громадськістю».

Таблиця 3.1

Узагальнена оцінка діяльності Кам'янській міської ради за напрямом «взаємодія з громадськістю»

Рівні взаємодії	Етапи	Стан прогресу досягнення результатів			
		0-1 (Результати не вимірюються через їх відсутність або декларуються лише наміри)	1,25-2 (Наявність незначних результатів або є одиничні (разові) прояви)	2,25-3 (Наявність суттєвих результатів)	3,25-4 (Наявність відмінних результатів, що демонструють стійкість)
Інформування	Планування		1,25		
	Дія		1,25		
	Вплив/Наслідки		1,25		
Консультації з громадськістю	Планування		1,25		
	Дія		1,25		
	Вплив/Наслідки		1,25		
Залучення до процесу вироблення політик	Планування		2		
	Дія		1,25		
	Вплив/Наслідки	1			
Партнерство	Планування	0,5			
	Дія		1,25		
	Вплив/Наслідки	0,15			

Джерело: розроблено автором

В результаті дослідження встановлено, що рівень інформування громадськості був оцінений в середньому на 1,25 бали з 4. У Кам'янській міській ради не розроблено комунікаційну стратегію, але використовуються

окремі каналів інформування, до яких відносяться офіційний веб-сайт (рис.3.2), інформаційні стенди, сторінка в соціальній мережі Facebook та телефонний зв’язок.

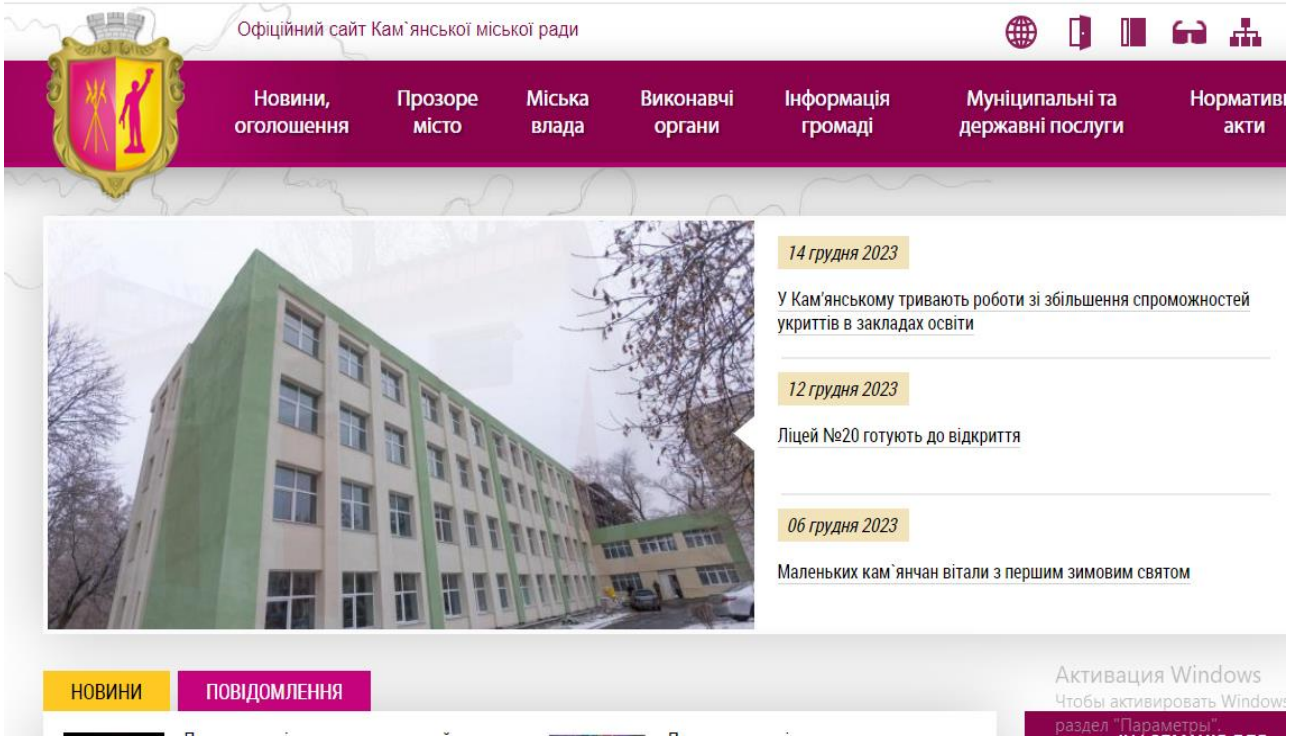

Рис.3.2. Офіційний сайт Кам’янської міської ради [24]

Реалізація розміщення інформації дуже незручна для звичайного користувача, велика кількість різноманітних підрозділів ускладнюють навігацію сайтом. Частина підрозділів існують в єдиному вигляді та з’являються лише на окремих сторінках, знайти дані підрозділи, використовуючи основні розділи, неможливо.

Незважаючи на те, що офіційний сайт є основним джерелом інформації та взаємодії з адміністрацією, він має безліч недоліків та потребує доопрацювання. Основні недоліки, виявлені в час вивчення сайту:

1) наявність банера перед входом на сайт;

2) убоге оформлення сайту;

3) складна навігація сайтом;

4) дублювання інформації;

5) перенасиченість підрозділами;

6) важкодоступність інформації;

7) відсутність інформації у деяких розділах;

8) незадовільний пошук сайту;

9) відсутність взаємодії з населенням у соціальних мережах;

10) «сухий» текст у новинах;

11) незадовільна версія для людей з вадами зору;

12) складність написання питань до представників влади.

Для збору статистики задоволеності громадян у тих чи інших сферах рада проводить соціологічні опитування в друкованій та електронної форми. Після проведення опитування вся інформація надсилається до інформаційно-аналітичний відділ, де піддається аналізу та складаються висновки, що базуються на отриманих даних. Усі опитування виставляються на офіційному сайті у розділі «архів опитувань». По кожному питанню складається графік, де зазначено кількість тих, хто відповів і вибрані відповіді у відсотковому співвідношенні. Опитування проводять анонімно [24].

Електронні опитування проводяться на офіційному сайті розділу «Соціологічні опитування». Вона представлена окремою колонкою у правій частини сайту. Опитування проводяться в електронній формі з вибором одного з варіантів відповіді. Будь-який бажаючий може взяти участь в опитуванні, для цього не потрібно вводити свої дані або заходити під своїм логіном. Після відповіді на всі запитання громадянин отримує інформацію у вигляді графіка відповідей інших користувачів і може порівняти свої відповіді. Труднощі виникають при пошуку необхідного опитування так, як вони не впорядковані та у розділі відсутній пошук за опитуваннями.

Інформаційно-комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування Кам’янської міської ради із населенням відбувається за допомогою актуальних та загальнодоступних довідкових правових систем для задоволення інформаційно-правових потреб населення громади:

1) інформаційних матеріалів офіційного сайту органів місцевого самоврядування Кам’янської міської ради;

2) електронної приймальні;

3) сайтів уряду Дніпропетровської області;

5) інших Інтернет-ресурсів.

Крім цього взаємодія відбувається за допомогою публічних слухань, прес-конференцій, брифінгів, інтерв'ю, круглих столів, інформаційних днів, презентацій, конкурсів та інших заходів керівників міської ради та її структурних підрозділів, а також соціологічних опитувань, особистого прийому керівника ради та його заступників, взаємодії адміністрації ради з громадськими об'єднаннями, політичними партіями та релігійними організаціями.

Каменська міська рада систематично публікує Звіти про діяльність органу та його керівника. Інформування громадськості здійснюють різні структурні підрозділи, але основну роботу здійснює відділ організаційної роботи апарату Каменської міської ради. Подібні структури, відповідальні за комунікацію з громадськістю (зовнішнім середовищем), у відповідності до законодавства функціонують і в інших місцевих органах самоврядування. Ці структури є персоніфікованим виразником комунікативної функції органів місцевого самоврядування. Саме через них здійснюється комунікація зі ЗМІ та громадськістю загалом [24].

Основними завданнями управління взаємодією Кам'янської міської ради із громадськістю є такі.

1. Достовірне та оперативне висвітлення діяльності ради на сторінках друкованих засобів масової інформації, телебаченні та радіо, на офіційному сайті ради.

2. Формування позитивної громадської думки населення щодо економічної та соціальної роботи, що проводиться Кам'янською міською радою із політики.

3. Аналітичний супровід діяльності Кам'янської міської ради в галузі вивчення громадської думки, складання прогнозу та аналізу суспільної реакції

на дії посадових осіб та органів влади, вироблення пропозицій та рекомендацій, спрямованих на більш повний облік громадської думки роботі адміністрації.

4. Впровадження нових інформаційних технологій у практику роботи Кам'янської міської ради.

5. Інформаційна підтримка діяльності ради.

6. Забезпечення функціонування програмно-технічного комплексу Кам'янської міської ради.

Аналіз інформаційної діяльності показав, що мало уваги в раді приділяють вивченню стану поінформованості населення щодо формування та реалізації політик публічного органу влади. Рівень консультацій з громадськістю оцінили в середньому на 1,25 бали з 4. Кожен рік радою затверджується план щодо проведення консультацій з громадськістю на наступний рік та робиться звіт про його виконання. Відбувалися у раді публічні обговорення документів, ухвалених на місцевому та національному рівнях, на яких могли бути присутні не всі бажаючі, через погану доступність громадян до місця проведення. За даними офіційного сайту Кам'янської міської ради у раді проводилися наступні громадські обговорення [24]:

– опитування щодо необхідності встановлення у Камянському малої архітектурної форми на честь Роберта Лісовського;

– результат обговорення регуляторного акту - проєкту рішення виконавчого комітету Кам'янської міської ради «Про встановлення тарифів на послуги міського електричного транспорту (трамвай), що надаються КП КМР «Транспорт»;

– інформаційне повідомлення про проведення публічного громадського обговорення та електронних консультацій з громадськістю;

– концепція Асоціації міст України щодо змін до Конституції України в частині місцевого самоврядування та територіальної організації державної влади;

– пропозиції Асоціації міст України до проєкту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо місцевого самоврядування та територіальної організації державної влади».

Приймають громадян у раді згідно законодавства, в спеціально відведений для прийому час. Крім того, варто відмітити, що на внутрішні оперативні наради запрошують представників стейкхолдерів, яких стосуються питання, які обговорюються. Рівень залучення громадськості до процесу формування політики був в середньому оцінений на 1,4 бали з 4. В Камянській міській раді є положення про Громадську раду при Камянській міській ради. Проте його аналіз показав, що воно яке в окремій частині не відповідає Типовому положенню про громадську раду. Крім того, за останні три роки не проводилися громадські експертизи. За період функціонування Камянській міської ради особливе поширення отримали звернення та консультації.

Представимо на рис.3.3 тематику звернень громадян за 2020-2022 роки.

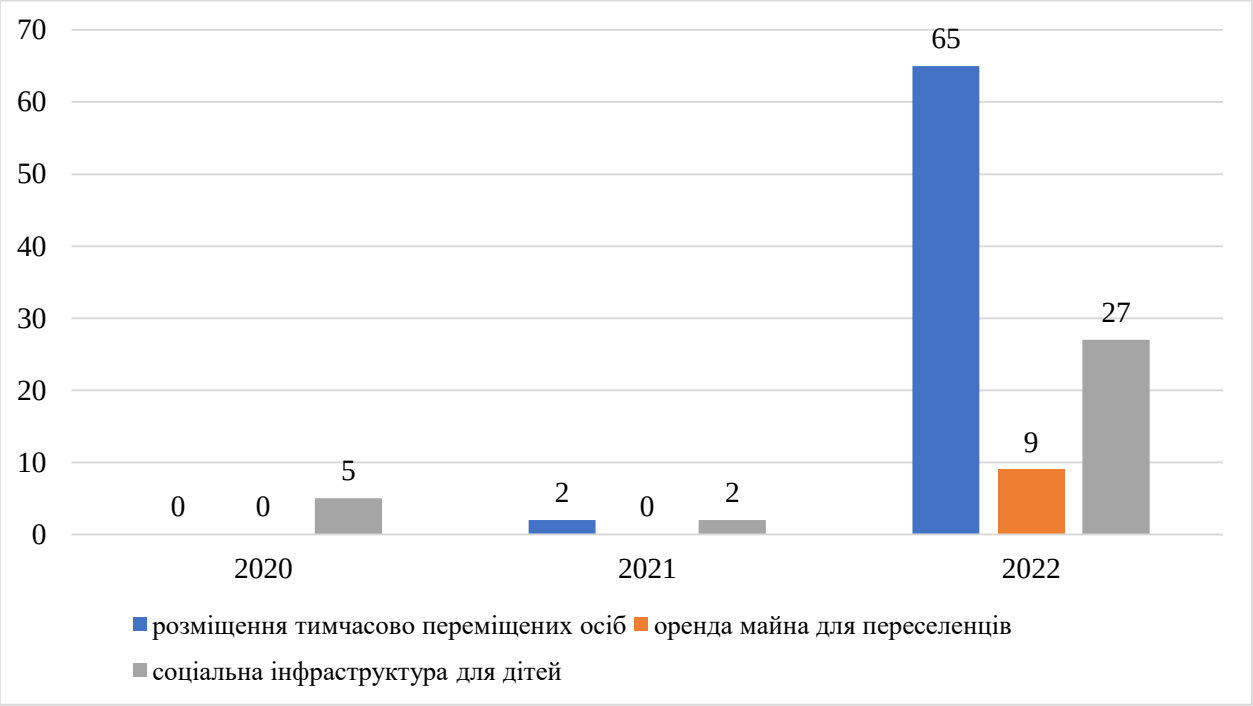

Рис.3.3. Тематика звернень громадян до Кам'янської міської ради

Джерело: складено автором на основі [24]

Проте основна проблема ради у залучені громадян до обговорення проблем міста. Рівень партнерства оцінили на 0,63 бали з 4 балів. У Камянській

міській раді не створено стратегію взаємодії з організаціями громадянського суспільства, проте кожен рік рада затверджує плани заходів щодо реалізації національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства. Крім того, відсутні унормовані механізми грантової підтримки у Камянській міській раді.

Дослідження, підкреслюють наявність безлічі професійних компетенцій, які сьогодні необхідні для ефективної діяльності працівників Кам'янської міської ради. Вважаю, що комунікативна функція є однією з найважливіших для органів місцевого самоврядування. Виділимо такі важливі риси комунікативної діяльності Кам'янської міської ради:

– здійснюється регулярне, оперативне інформування про прийняття та плановані рішення, програми та заходи, роз'яснюються складні питання щодо напрямів своєї діяльності;

- комунікація здійснюється по різних каналах: особисті зустрічі публічних службовців з громадянами, шляхом розгляду письмових звернень, у тому числі через інтернет-приймальню, розміщення інформації на офіційному інтернет-сайті, у соціальних мережах, за допомогою публічних обговорень;

– підтримується функціонування каналів «зворотного зв'язку» (інтернет-приймальна, соціальні мережі, прийом громадян, прийом листів), які дозволяють доставляти інформацію про проблемні питання населення, зчитувати реакцію громадян на проведену політику;

– Кам'янська міська рада здійснює інформування про свою діяльність переважно у позитивній конотації, є приклади замовчування інформації, здатної негативно вплинути на іміджі органу місцевої влади;

– Кам'янська міська рада використовує у повсякденній практиці інформаційні технології з метою обговорення з громадянами прийнятих управлінські рішення, пов'язаних з питаннями життєдіяльності в громаді;

– відповіді Кам'янської міської ради на запити ЗМІ здійснюються оперативно, проте їх зміст може бути неповним або мати формальний характер;

Щодо технічних сторін взаємодії ЗМІ та прес-служб органів МСУ, експерти вказали на відсутність корінних проблем у такій роботі. Серед основних фактів, які призвели до невисокої оцінки, можна визначити наступні:

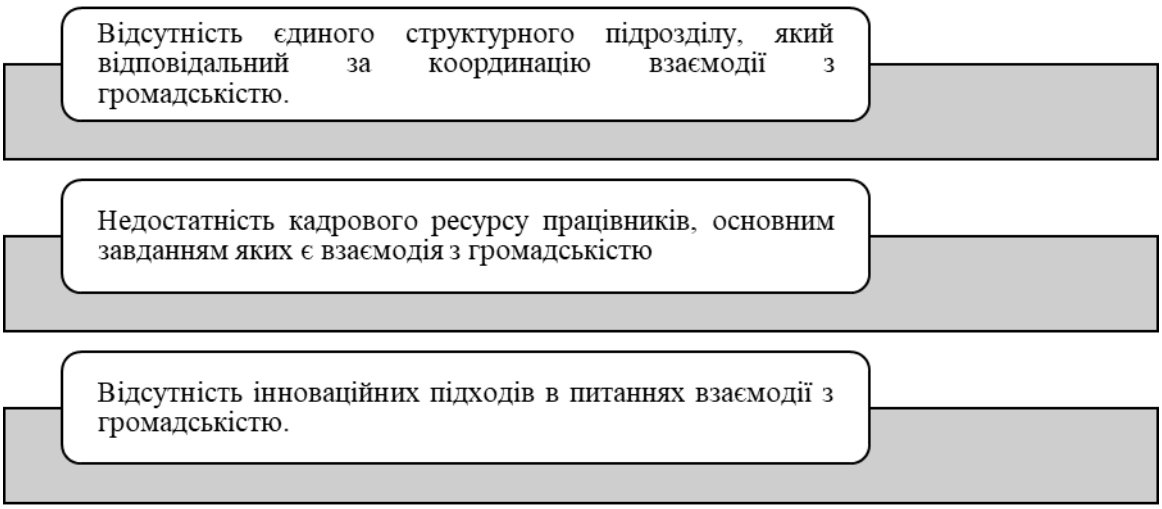

Рис.3.4.Основні проблеми встановлення партнерства міської ради з громадськості

Джерело: складено автором на основі [24]

Серед позитивних сторін, які відмічались у взаємодії міської ради з громадськістю можна виділити наступні:

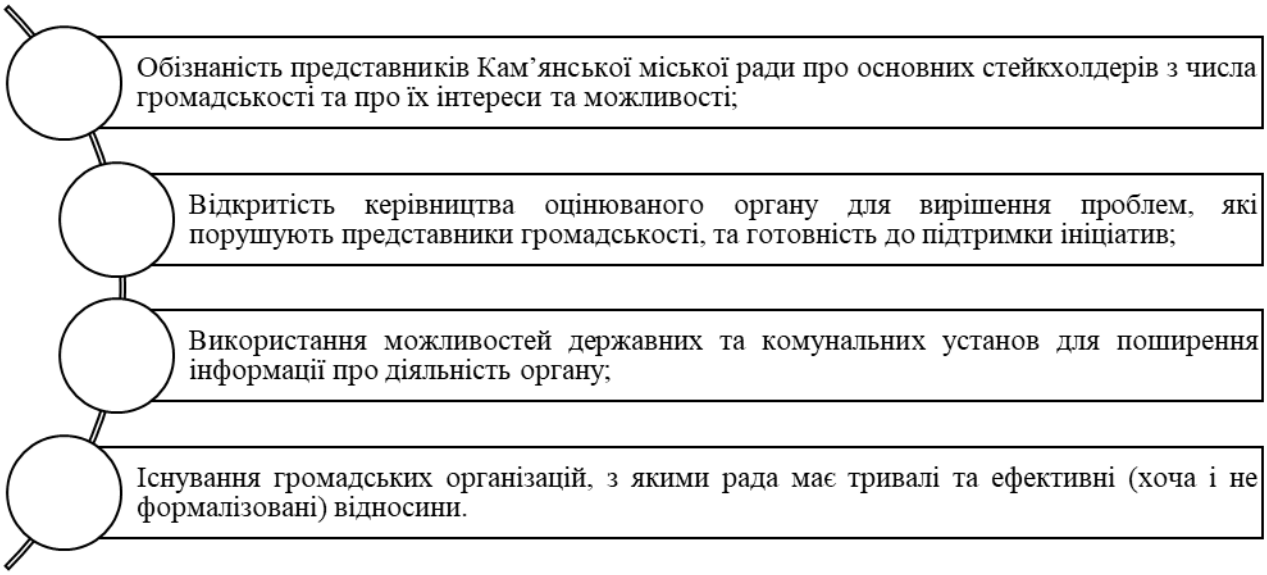

Рис.3.5. Позитивні сторони, взаємодії міської ради з громадськістю

Джерело: складено автором на основі [24]

Таким чином, взаємодія міської ради з громадськістю має як позитивні, так і негативні сторони, проте розвиток сучасного суспільства вимагає створення нових форм співпраці та взаєморозуміння. Відповідно, це потребує і нових форм комунікації, які характеризуватимуться ще більшою ефективністю, публічністю, відкритістю, прозорістю, дієвістю та якістю. На сьогодні публічність Кам'янської міської ради залишається недостатньою, а комунікація влади й громадського сектору – на низькому рівні. Тому в сучасних умовах (навіть в умовах воєнного стану в Україні) становлення громадянського суспільства вимагає запровадження нових форм і методів взаємодії Кам'янської міської ради та її громадян, удосконалення існуючих технологій, підвищення прозорості всієї діяльності державних та публічних інституцій.

3.2. Шляхи налагодження взаємодії між органами публічної влади і громадськості

Місцеве самоврядування представляється як політичний інститут, який займає в системі взаємодії влади та суспільства опосередковуюче положення між державою та громадянським суспільством, і таким, що забезпечує реалізацію прямих та зворотних зв'язків у системі державного управління. На муніципальному рівні відбувається найтісніша взаємодія між владою та суспільством і від того, наскільки результативним воно є, залежить ефективність не тільки муніципального, а й державного управління загалом.

Як діяльність із самостійного вирішення питань місцевого значення, місцеве самоврядування стосується виключно важливих для кожного громадянина проблеми, що стосуються забезпечення безпосередньої життєдіяльності людей на конкретної території. Саме тому у Європейській Хартії місцевого самоврядування йдеться про місцеве самоврядування як про владу, максимально наближену до громадянам. Освіта, охорона здоров'я, ЖКГ, громадський транспорт, побутова обслуговування та багато інших питань

турбують кожного мешканця нашої країни, тому проблема ефективного здійснення місцевого самоврядування є на сьогоднішній день день однієї з першочергових.

Місцеве самоврядування є також своєрідною школою громадянськості, демократичної організації місцевого життя Воно привчає суспільство до самоорганізації, необхідної для якісного вирішення питань відповідно до інтересів громадян. У муніципальних утвореннях формується почуття загального інтересу та відповідальності місцевих жителів, які звикають не лише самостійно вирішувати свої справи, а й контролювати діяльність вибраних ними посадових осіб. Від того, наскільки населення бере активну участь у прийнятті рішень, що стосуються його життєдіяльності, залежить політична та соціально-економічна стабільність розвитку відповідної території. Саме з розвитком місцевого самоврядування сьогодні пов'язують надії на відродження та зміцнення демократичного громадянського суспільства в Україні.

Підвищення якості взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням є пріоритетним завданням, виконання що дозволить підвищити ефективність роботи ОМС. Підвищення рівня поінформованості населення про діяльність муніципальних органів дозволить забезпечити відкритість влади. На сьогоднішній день у Кам'янській міській раді сформовано достатній нормативний пакет бази у сфері регулювання у комунікативної сфері. Прийняті документи, спрямовані на підтримку та розвиток відкритості влади та її окремих складових, однак у сфері електронних технологій таких нормативно-правових актів дуже мало. І оскільки, реалізація даного проекту передбачає масове охоплення населення громади та залучення максимальної кількості учасників мережної взаємодії, виникає необхідність правового регулювання цих відносин, як між фізичними, так і юридичними особами.

Необхідною умовою збільшення інформаційно-комунікативної взаємодії Кам'янської міської ради з населенням є розробка комплексу заходів спрямованих на збереження та забезпечення взаємодії та встановлення відповідальності за дії, які ведуть їх недотримання.

Цілями та завданнями такого документа мають стати:

− забезпечення відкритості Кам'янської міської ради, що збільшить доступ до офіційних інформаційних ресурсів максимальній кількості громадян у більш зручній та доступній для них формою;

− інформування населення Кам'янською міською радою про політичне та соціально-економічне життя через засоби масової інформації та мережа Інтернет;

− здійснення сучасних форм і методів роботи зі засобами масової інформації, Інтернет-комунікаціями та ліній телефонного зв'язку.

Основними принципами нормативного регулювання мають бути:

− відкритість влади;

− забезпечення доступу до інформації;

− підтримки та розвитку нових технологій;

− вільного та рівного доступу до інформації та знань;

− принцип залучення громадянського суспільства

Удосконалити практику взаємодії органів Кам'янської міської ради з населенням дозволить реалізація проекту «Оновлення сайту Кам'янської міської ради». В основу проекту повинні бути покладені принципи розвитку інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування:

- підвищення якості інформаційних послуг;

- зміцнення громадянської єдності.

Серед різних видів інформації особливим інтересом у громадян Кам'янська, за високим критерієм соціальної значущості та затребуваності, є інформація про діяльності органів публічної влади. Органи місцевого самоврядування є власниками найбільшого обсягу соціально значущої інформації, її інформаційні ресурси є найбільшими затребуваними у суспільстві. Інформаційно-комунікативне взаємодія органів МСУ та місцевого співтовариства може бути досягнуто тільки в тому випадку, якщо влада сама буде прагнути, максимально в допустимих межах та зручній формі, надавати суспільству можливість взаємодіяти з нею.

У цьому напрямі визначено завдання. «Забезпечення відкритості та розвиток інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування», Стратегії соціально-економічного розвитку Кам'янської міської ради до 2025 року, що передбачає розвиток системи інформування громадян про діяльність Кам'янської міської ради.

Створений сайт Кам'янської міської ради забезпечував взаємодію громадян з органами місцевого самоврядування, сприяв введенню електронних послуг у сучасне життя, прискорення процесу отримання необхідної інформації за допомогою мережі «Інтернет», зростання кількості громадян, які вважають за краще отримувати цікаві їх відомості, звертаючись до даних органів місцевого самоврядування, а не до іншим джерелам, збільшенню довіри населення до органів місцевого самоврядування. Однак, зараз для покращення інформаційно-комунікативної взаємодії з населенням необхідно ґрунтуватися на принципі легкої доступності інформації.

Природа цієї проблеми зумовлена багатьма причинами і викликає необхідність удосконалення механізмів інформаційно-комунікативної взаємодії Кам'янської міської ради та населення.

Для популяризації сайту Кам'янської міської ради, як джерела інформації, що надається населенню, а також взаємодії з адміністрацією необхідно переробити існуючий сайт. Розширити інформаційно-комунікативна взаємодія, завдяки соціальним мереж та розробити нормативно-правову базу, спрямовану на збільшення взаємодії за допомогою електронних технологій – це буде сприяти збільшенню кількості населення, які використовують офіційний сайт органів Кам'янської міської ради. Усі дії мають бути спрямовані на полегшення доступу та взаємодії с інформацією, оновлення змісту та структури сайту.

Крім того, важливо зазначити, що з поширенням смартфонів і мобільного інтернету, більшість людей практично перестали використовувати комп'ютер для отримання інформації, що цікавить. Переглядати електронні сторінки, якщо вони не оптимізовані під мобільні пристрої досить незручно. Тому ми рекомендуємо при розроблення технічного завдання враховувати поточні

тенденції миру та вказати підтримку мобільних пристроїв. В даний час швидкість завантаження Інтернет-ресурсу теж має велике значення при отриманні необхідної інформації, тому ми розробили деякі рекомендації:

1) середній час завантаження сторінок не повинен перевищувати 30 секунд при швидкості з'єднання 28.8 Кбіт/сек. Можливе збільшення часу завантаження окремих сторінок до 35 секунд, але не більше ніж на 30% числа сторінок сайту;

2) початкова сторінка повинна мати час завантаження не більше 40 секунд.

Структура основних сторінок має виглядати так:

1. Головна.
2. Прес-центр.
3. Актуальні теми.
4. Наш край.
5. Адміністрація.
6. Інфраструктура.
7. Нормативна база.

Це дозволить користувачам робити швидку навігацію по сайту.

Необхідно наголосити, що механізм оптимізації комунікаційної взаємодії у сфері публічного управління визначає рівень діяльності, заснованої на партнерстві. І це є важливим фактором, який може суттєво стимулювати розвиток соціально-економічної сфери держави, а також піднімати рівень публічної культури, а також, що не буде зайвим (особливо в повоєнній відбудові України), і привабливість території в очах інвесторів.

Результатом налагодження комунікаційної політики є формування цілісної відкритості української громади, розвиток громадянського суспільства, впровадження позитивного іміджу публічної влади, заснованого на довірі та відповідальності.

Наразі Кам'янська міська рада представлена лише в одній соціальній мережі. Тому для збільшення поінформованості населення пропоную створити

сторінку в Instagram. Це дозволить розширити інформаційно-комунікативну взаємодію завдяки функціям соціальної мережі до взаємодії більше молоді. Необхідно наповнювати сторінку актуальною інформацією. Це дозволить населенню завжди бути в курсі актуальної інформації. Крім цього інформаційно-комунікативна взаємодія буде забезпечуватися завдяки можливості коментувати інформацію, викладену у соціальних мережах. Це дозволить бути в курсі настрою населення, дізнаватися про події, що відбуваються в громаді, і вирішувати проблеми, внаслідок чого підвищуватиметься довіра до міської ради та забезпечуватиметься відкритість влади. Загалом, модель використання соціальних мереж в органах публічного управління можемо представити у вигляді блок-схеми, наведеної на рис. 3.6.

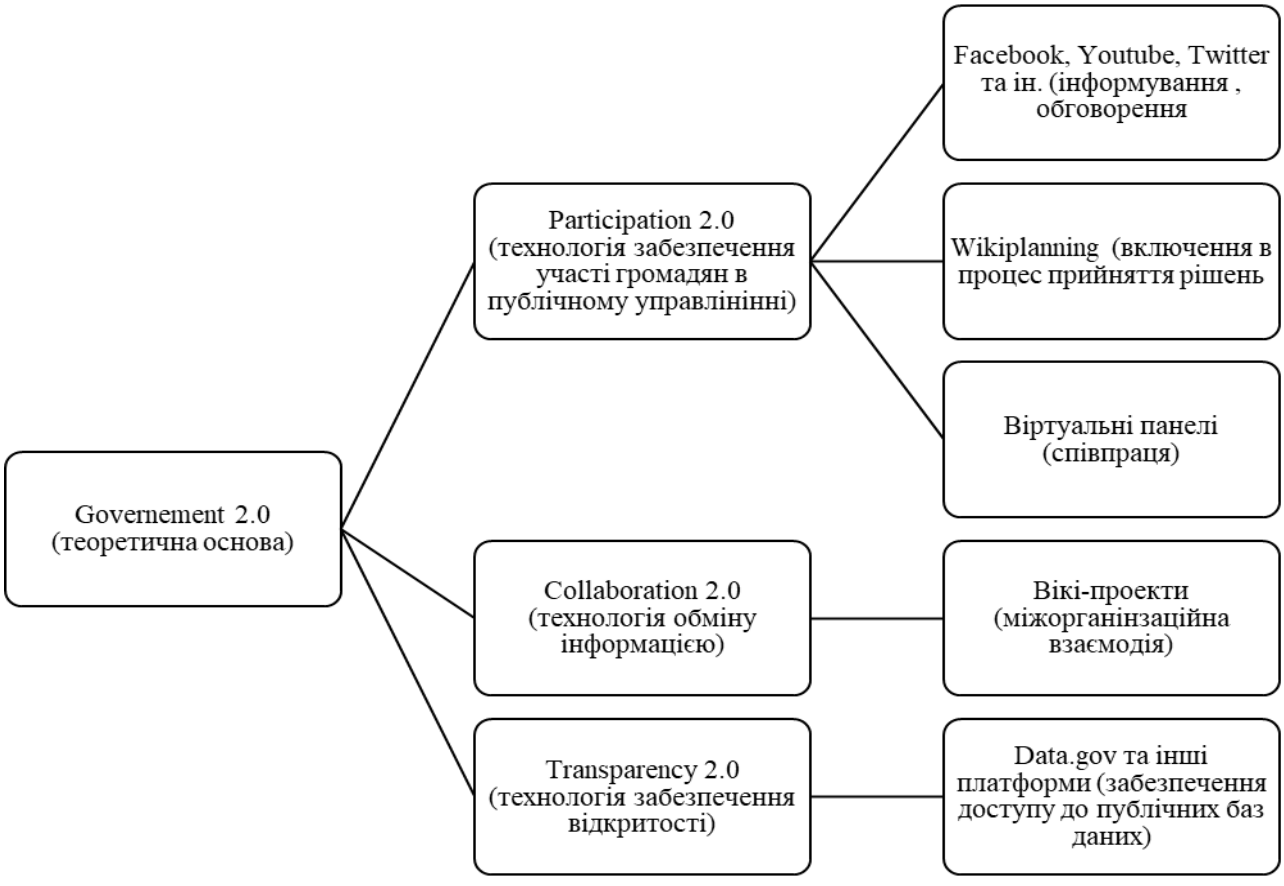

Рис.3.6. Модель використання соціальних мереж в діяльності органів публічного управління

Джерело: складено автором на основі [7]

Як вірно зазначає Гринь Д.В. в своєму дисертаційному досліджені: «Пакет нових додатків в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, розроблений Government 2.0, здатний змінити порядок створення органами публічної влади інформації та обміну нею. Ці нові додатки можуть також призвести до підвищення транспарентності і підзвітності державної влади» [7].

В рамках стратегічної мети в Стратегії розвитку Кам'янської міської ради на 2024 рік встановлена оперативна ціль «Оперативна ціль 1.4. Прозора влада та активна громада» (рис.3.7.).

Рис.3.7. Завдання та заходи з досягнення оперативної цілі Кам'янської міської ради 1.4 «Прозора влада та активна громада»

Джерело: складено автором на основі [24]

Підвищити роль громадськості у взаємовідносинах з Камянською міською радою можливо лише на шляху активного залучення громадян до вирішення питань пов'язаних зі сферою їх життєдіяльності. Активізувати діяльність населення можливо:

Рис.3.8. Активізація залучення населення до співпраці з Кам'янською міською радою

Джерело: складено автором на основі [24]

Крім того, Кам'янській міській раді варто використовувати наступні інструменти покращення партнерських відносин з громадським суспільством:

– залучення громадського суспільства до розробки проєктів законодавчих актів з питань соціально-економічного розвитку громади;

– здійснення моніторингу громадської думки та швидке реагування та їх пропозиції чи зауваження;

– здійснення громадської експертизи;

– залучення громадських організацій до надання соціальних послуг;

– здійснення спільних з громадськими організаціями інформаційних, благодійних та соціальних проєктів.

Враховуючи це, Кам'янській міській раді рекомендується для покращення діяльності зробити такі кроки:

Рисс.3.9. Заходи з покращення взаємодії Кам'янській міській раді з громадськістю

Джерело: складено автором

У цьому контексті вважаємо доцільним використання інноваційних комунікаційних форм і технологій, встановлення та налагодження чітких взаємовідносин з громадськістю, унормування загальної комунікаційної політики Кам'янській міській раді , спрямованої на формування чи відновлення довіри суспільства до органів публічної влади, сприяння ефективній і продуктивній взаємодії з усіма суб'єктами сфери публічного управління та адміністрування.

Крім того, вважаю, що вимогою часу є створення прес-служб органів місцевого самоврядування. Основними інструментами взаємодії прес-служб органів місцевого самоврядування із громадськістю можуть бути: брифінг; прес-реліз; анонс; прес-пам'ятник; пакети для преси чи медіа-комплекти; прес-

конференція; інтерв'ю; виставки; газетні статті; газетні реклами та вкладки, підготовка буклетів та брошур; громадські слухання, громадські дорадчі комітети; опитування громадської думки; веб-сторінки.

Серед сучасних методів комунікації із громадськістю можна виділити публічні дебати, форуми, сторінки у соцмережах, інтернет-конференції, прес-клуби, електронні видання. Електронні інструменти надають широкі можливості для покращення демократичної практики та участі організованого громадянського суспільства.

Взаємодія влади із громадськістю через інформаційні ресурси є важливим інструментом налагодження партнерських відносин між ними, покращення діяльності самої влади. Це передбачає як надання, так й обмін інформацією. Для реалізації цього необхідний відповідний рівень інформаційних технологій та забезпечення ними всіх задіяних сторін, тобто як органів влади, так і широкого кола громадськості.

Завдяки використанню інформаційно-комунікативних технологій громадянин має всі можливості брати участь у прийнятті рішень та бути залученим до управління. Крім цього, органи місцевого самоврядування із соціально значущих питань повинні використовувати інтернет-ресурси, у тому числі власні сайти. Це досить важливий механізм, який має бути пріоритетним у роботі органів місцевого самоврядування із громадською думкою.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні узагальнюючі висновки:

Розглянувши сутність публічної влади встановлено, що під публічною владою необхідно розуміти офіційно визнану, легітимну владу, джерелом якої є народ і яка повністю спрямована на вираження волі народу. На даний момент здійснення публічної влади нерозривно пов'язане з реалізацією інтересів народу як її головного джерела, на відміну від розуміння публічної влади у радянський період. Публічна влада є механізм, спрямований на забезпечення реалізації правового статусу всіх громадян, і, водночас, забезпечення функціонування державних органів через що опосередковано здійснюється влада народу. У свою чергу, органи публічної влади – це організації, які реалізують публічну владу у суспільстві та державі.

Дослідивши сутність взаємодії публічної влади з громадськістю прийшли до висновку, що участь громадськості у здійсненні публічної влади є, з одного боку, критерієм демократизації та легітимізації влади, що створює механізм взаємодії державної та муніципальної влади, з іншого – це стимул для розвитку правової культури суспільства, політичної активності, це індикатор змін у свідомості людини. На даний час основними напрямками роботи органів державної влади у напряму взаємодії з громадськістю є: інформування громадян (публікація новин); просвіта інтернет-користувачів з питань, які перебувають у компетенції органу влади; неналежне забезпечення інформування про організацію та результати проведених консультацій з громадськістю; неналежне забезпечення інформування про організацію та результати проведених консультацій з громадськістю; підвищення довіри до публічної влади. Для взаємодії органів влади та громадянського суспільства використовуються такі механізми як консультації з громадськістю, участь у громадських радах, робочих групах, громадські експертизи і моніторинги, громадські слухання, інформаційні запити до органів державної влади тощо.

Однак на сьогодні недостатньо реалізованим лишається потенціал аналітично-експертного середовища, профспілкових організацій, організацій роботодавців у формуванні змісту державної політики

Розглянувши форми та методи залучення громадян до вирішення проблем місцевого значення встановлено, що до них відносяться: громадські обговорення законодавчих актів соціально-економічного розвитку; звернення, консультації, громадські експертизи, конференції та інші. На наш погляд, можна виділити такі структурні компоненти комунікативної взаємодії: процес реагування на інтереси різних груп; процес розуміння інформації, укладеної в законодавчих актах, їх трактування та створення правил, каналів впровадження даних законів; створення внутрішніх інформаційних потоків; акцент на вивченні поведінки людей, а не управлінських структур та умов праці; підхід до комунікативної діяльності як до потреби в особистісних та міжособистісних відносинах, що існують поза формальними, бюрократичних відносин: спілкування, утвердження самоповаги та особистісної цілісності індивіда; процес зв'язків з численними окремими групами та окремими індивідами у забезпеченні цивільних послуг; відносини індивіда та організації з широкими масами, їх співвідношення з цілями суспільства.

Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення процесу співпраці органів публічної влади з громадськістю встановлено, що в Україні процес законодавчого забезпечення взаємодії публічної влади з громадськістю почав формуватися з дня отримання незалежності. Серед різноманіття нормативних актів, які регулюють процес взаємодії публічної влади з громадськістю варто виділити: Господарський кодекс України, Закон України «Про громадські об'єднання», Конституцію України, «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність» та інші. Однією з важливих та необхідних складових становлення та розвитку місцевого самоврядування в умовах сучасної України є розвиток інститутів громадянського суспільства та пов'язане з ним підвищення ініціативи з боку місцевого населення, як головного суб'єкта місцевого самоврядування. У той же час практичний досвід

показує, що багато проблем становлення місцевого самоврядування в сучасному українському суспільстві пов’язані з недооцінкою значення та ролі взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням - громадянами та громадськими організаціями шляхом залучення їх до спільного вирішення питань місцевого значення.

Розглянути зарубіжний досвід функціонування процесу взаємодії органів публічної влади з громадськістю встановлено, що у більшості розвинених зарубіжних країн у діяльність громадських та неурядових організацій залучено значну кількість населення. Істотними є успіхи Німеччини даному напрямку. Зазначається, що майже 22 мільйони громадян Німеччини залучені до діяльності добровільних організацій. Це – кожний третій дорослий віком від 16 років. Представники громадських об’єднань та місцевих органів утворюють спеціальні громадські ради та палати, в рамках роботи яких вирішуються різні проблеми населення конкретного муніципального формування.

Сучасні методи співпраці органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю було розглянуто на прикладі Кам’янської міської ради. В результаті дослідження встановлено, що даним органом публічної влади здійснюється розвиток політики взаємодії з громадськістю, є офіційний сайт, соціальна мережа Facebook, через які відбувається комунікація. Проте аналіз наявних публікацій, кількість громадських обговорень та відсутність жодної громадської експертизи за останні три роки свідчить про недосить ефективний процес взаємодії. Аналіз діяльності органів місцевого самоврядування муніципальних утворень Кам’янської міської ради показує недостатньо результативну реалізацію функції із взаємодії із громадськістю. Населення часто не тільки не бере участі в вирішенні питань місцевого значення своєї громади, але й не має інформації щодо діяльності органів місцевого самоврядування. Тим часом в умовах низького рівня бюджетної забезпеченості використання соціального ресурсу та встановлення продуктивного діалогу між місцевими органами влади та громадянами може

стати однією з найбільш результативних форм здійснення повноважень місцевого самоврядування.

Виявивши проблеми взаємодії органів публічної влади на місцевому рівні було визначено шляхи налагодження взаємодії між органами публічної влади і громадськості з рахунок впровадження сучасної цифрової моделі взаємодії. Запропонована модель потребує: забезпечити інформаційну відкритість з боку органів публічної влади, вчасне інформування про підготовку проектів рішень; подальшого вдосконалення нормативно-правового поля, усунення його прорахунків і прогалин, що має забезпечити результативність процедур консультацій з громадськістю, повноцінне здійснення громадського контролю, громадських експертиз, зокрема й антикорупційної експертизи нормативно-правових актів; охоплення механізмами громадського контролю, громадської експертизи, моніторингів, консультацій з громадськістю питань, що мають першочергове значення для суспільства; стимулювання громадської активності, підвищення громадянської компетентності, зокрема спеціальних навичок взаємодії із органами державної влади та обізнаності щодо визначених законодавством процедур. Крім того, для Кам'янської міської ради запропоновано оновити офіційну сторінку, створити сторінку в Instagram для підвищення рівня довіри громадян до ради.

Запропоновані заходи покликані прискорити еволюційні процеси інституційної трансформації суспільства та набуття ним ознак цивільного: активізація зв'язків влади з громадськістю у процесі прийняття та реалізації соціально-економічних та економіко-політичних рішень; зниження частки формальних, опосередкованих форм взаємодії з громадськістю при прийнятті управлінських рішень; правоосвітня та правовиховна громадська діяльність як практична основа реалізації попередніх рекомендацій та стимулюючий механізм підвищення зацікавленості громадян до участі у реалізації державної політики; інноваційно-технічне забезпечення взаємодії з громадськістю при прийнятті управлінських рішень, широке застосування інтерактивних технологій, публічних сервісів, автоматизації процесів, пов'язаних з державно-

суспільними комунікаціями, широке використання соціальних мереж, що сприятиме розширенню кола громадян, які мають доступ до міжсекторального діалогу.

Таким чином, реалізація перерахованих заходів є основою формування мережного суспільного середовища з горизонтальними зв'язками, що прийде на зміну низько структурованої, вертикально побудованої конструкції міжсекторальної взаємодії у суспільстві, що є підставою створення додаткових економічних міжінституційних зв'язків на паритетних засадах. Соціально активна частина громадянського суспільства з пасивного стану об'єкта державної політики в таких умовах набуває якостей суб'єкта, що є потужним засобом формування соціального капіталу як механізму забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аль-Атті І. Механізми формування ефективної взаємодії влади та громадськості як основи удосконалення системи публічного управління. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*, (2), 2022. URL: https://doi.org/10.31470/2786-6246-2022-2-06-30

2. Андрієнко М., Слюсар А., Гаман П., Фомін А., Стрюк М. Напрями оптимізації механізму взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2022. № 4 (68). С. 63–74. URL: https://doi.org/10.31732/2663-2209- 2022-68-63-74https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapis

3. Буковський Р. В. Сутність взаємодії з громадськістю у системі публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 107–110. URL: 10.32702/2306-6814.2021.21.107

4. Васиньова Н. С. Комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадськості: перешкоди та шляхи їх подолання. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека».* 2023. № 4. URL: https://www.internauka.com/issues/administration2023/4/8860

5. Васільєва Л. М. Взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства в умовах децентралізації влади. *Економічні горизонти.* 2023. № 1(23). С.43-50. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/8363

6. Гончарук В. В. Нормативно-правове регулювання та інституційне забезпечення взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. *Публічне управління та регіональний розвиток Public Administration and Regional Development : наук. журн*. 2022. –№ 17. С. 925–956.

7. Гринь Д.В. Використання соціальних мереж в діяльності органів публічної влади. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю механізми державного управління.

Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2022. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady

8. Гринь Д.В. Соціальні технології в діяльності органів публічної влади. Публічне управління XXI століття: портал можливостей : зб. тез XX Міжнар. наук. конгресу. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2020. С. 458-460. URL: URL: https://kbuapa.kh.ua/wpcontent/themes/kbuapa/filesforpages/publications/2020_01.pdf

9. Гринь Д.В. Технології соціальних мереж у діяльності органів публічної влади. Державне будівництво : зб. наук. пр. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2020. №2. – URL: http://db.kh.ua/index.php/db/article/view/104/98

10. Гринь Д.В. Інструменти удосконалення взаємодії між органами публічної влади та громадянами. *Інвестиції: практика та досвід*. . 2021. № 10. С. 137 – 141

11. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень:* URL: https://dif. org. ua/uploads/pdf/6208713345c5c1bf1e52d87. 86722131. pdf

12. Докаленко В. Взаємодія між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства в Україні в умовах широкомасштабної війни. *Публічне управління та регіональний розвиток. Public Administration and Regional Development* : наук. журн. 2022. № 15. С. 87–103. URL: https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/724

13. Загорський В. С. Взаємовідносини місцевих органів влади з громадськістю: навч. посіб. / В. С. Загорський, А. Й. Серант, Л. М. Усаченко. Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2010. С. 192

14. Івашова Л. М., Антонова Л. В., Крушельницька Т. А. Комплексний механізм взаємодії громадянського суспільства з інститутами влади в контексті розвитку публічно-приватного партнерства. *Публічне управління та митне*

адміністрування. № 2 (37), 2023. С. 31-42. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/5904

15. Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/994_015#Text

16. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996, № 3

17. Кужда Т. Форми та механізми демократії . Соціально-економічні проблеми і держава, 2021. Вип. 1(24). с.15-25, URL: http://sepd.tntu.edu.ua/ images/stories/pdf/2021/21ktimdu.pdf

18. Лалуєва Надія Миколаївна, Ярослав Андрійович Бекас. Взаємодія органів державної влади та громадськості як двосторонній процес." *Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи».* (2023): 78. URL: https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D

19. Лисюк В. С. Методологічні принципи дослідження публічного управління. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 52–57.

20. Матійчик А. Самоорганізація громадського суспільства як чинник демократизації демократичної модернізації політичної системи України. Дисертація. Івано-Франківськ, 2016. – 221с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/dis_matiychyk.pdf

21. Михайловська О., Філіпова Н. Теоретичний контур публічно-управлінської взаємодії. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, (1(61),2022.С. 31-36. URL: https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-5

22. Нескородєв С.Особливості публічного управління у воєнний стан. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA». 2022 URL: https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/53

23. Олександренко Дар. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. (2022). URL: https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/9727/visnik_2022

24. Офіційний сайт Кам'янської міської ради URL: https://kam.gov.ua/

25. Панченко О.А. Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf

26. Пастух К. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. Науковий вісник: Державне управління, (1(11), 2022. URL: https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-186-206

27. Пашов Ростислав, Ольга Криворот. Вплив органів публічної влади на формування суспільної думки у контексті розвитку громадянського суспільства." *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління* (62) (2022): 124-130. URL: http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2148

28. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. №1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-%D0%BF#Text

29. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/conv#Text

30. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова КМУ від листопада 2010 р. № 996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text

31. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закони України від 23.09.1997 № 539/97-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 539/97-%D0%B2%D1%80#Text

32. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 рр. Указ Президента України від 27.09.2021 No 487/2021.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#n2

33. Рачинська О. А. Оптимізація механізмів комунікативної взаємодії у сфері публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід.* 2019. № 4. С. 158–164. URL: http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6545&i=24

34. Редчук Р.О. Особливості використання соціальних мереж у публічному управлінні як сучасного каналу комунікації. Механізми публічного управління. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування». Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського,* 2022. Том 33(72), № 1. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/ journals/2022/1_2022/13.pdf

35. Розпорядження КМУ від 21.11.2007 року №1035-р «Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-2007-%D1%80#Text

36. Сидоренко, Н. Сучасні тенденції розвитку публічного управління. *Аспекти публічного управління*, 10(3). 2022 URL: https://doi.org/10.15421/152220

37. Сенишин О., Ільків Н., Угольков Є. (2023). Стратегічні напрями взаємодії бізнесу, громадських організацій і держави в часи динамічних змін. *Економіка та суспільство*, (56). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-94

38. Сопіна О. А. Формування та реалізація державної політики у сфері зв'язків із громадськістю. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/!!!%D0%

39. Сопіна О. А. Зміст і сутність поняття «зв'язки з громадськістю» в контексті державного управління. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування.* 2020. Т. 31 (70). № 5. С. 93–98

40. Сопіна О. А. Функціональний підхід до зв’язків із громадськістю в системі державного управління. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12–13 квітня 2019 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права*», 2019. С. 108–110.

41. Стариковська О. Механізм функціонування громадської думки. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2017. Вип. №70. с.103-110. URL: file:///C:/Users /User/Downloads/11 0922%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%

42. Стратегічні орієнтири розвитку партнерства держави, бізнесу та науки в контексті повоєнного відновлення України : монографія / за ред. І. М. Грищенка, А. О. Касич, І. О. Тарасенко. Київ : КНУТД, 2023. 267 с

43. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форми прояву. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2021. № 4 (31). – С. 37 – 41 URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4678

44. Трифонова О.М. Інформаційно-цифрова компетентність: зарубіжний та вітчизняний досвід. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький, 2018. Випуск 173, ч.2. с. 221-225. URL: https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/issue/view/7/7

45. Указ Президента України від 11 квітня 2001 року № 245/2001 «Про Комісію зі сприяння розвитку громадянського суспільства URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/253669___514454

46. Шавкун І., Дибчинська Я. Публічне управління: комунікаційний аспект. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupradmin_513.pdf

47. Шотурма Н. В. Особливості забезпечення комунікативної політики органів місцевого самоврядування. Регіональні студії. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика». 2021. Вип. 26. С. 29–33. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39557 (

48. Яремко І. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в системі публічного управління. грааль науки, (7), 2021. URL: https://doi.org/10.36074/grail-of-science.27.08.2021.007

49. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:

50. Hope for democracy - 25 years of participatory budgeting worldwide / LOCO Association. Portugal, 2014 року. ISBN 978-972-8262-09-9.

51. Lizakowska, S. (2020). European standards of interaction between public authorities and civil society organizations. Public Administration and Regional Development, (8), 422-443. URL: https://doi.org/10.34132/pard2020.08.04

52. Participatory Budgeting. Rulebook / New York City Council. Офіційний сайт. URL: http:// council.ny URL: c.gov/pb/.

53. Stadtverwaltung Берн. URL: https:// www.bern.ch/mediencenter/medienmitteilungen/aktuell_ptk/ arbeitshilfepartizipation-verabschiedet#dokument.